MEDDELANDEN

FRÅN

KALMAR LÄNS FORNMINNESFÖRENING

UTGIFNA

GENOM

SEKRETERAREN

X

KALMAR 1918
TIDNINGEN BAROMETERNS AKTIEBOLAGS TRYCKERI

MEDDELANDEN

FRÅN

KALMAR LÄNS FORNMINNESFÖRENING

UTGIFNA

GENOM

SEKRETERAREN

X

KALMAR 1918
TIDNINGEN BAROMETERNS AKTIEBOLAGS TRYCKERI

Ncbdc(p)
ex 1
KALMAR STADSBIBLIOTEK
LÄNSBIBLIOTEK FÖR KALMAR LÄN
utl. exp.

ANTECKNINGAR

OM

KALMAR DOMKYRKA

AF

FABIAN BÆHRENDTZ OCH JOH. WICKBOM

III

TJÄNSTEMÄN

Använda källor.

Tryckta.

Anrep, G., Svenska adelns ättartaflor.
Bæhrendtz, F., Kalmar domkyrkas byggnadshistoria.
» Kalmar domkyrkas grafvar och epitafier.
» Kalmar domkyrkas inredning och lösa inventarier.
Biografiskt Lexikon öfver namnkunniga svenska män.
Ljunggren, N. P., Minnesord öfver biskop A. C. af Kullberg.
Löfgren, N. I., Tjänstemän vid församlingarna och läroverken uti Kalmar stift. (Clerus Calm.).
Nordisk Familjebok.
Ohlsson, H. T., Biografisk matrikel öfver svenska kyrkans prästerskap.
Prästmöteshandlingar från Kalmar stift 1865—1902.
Sjöbring, P., Tjänstemän vid församlingarna och läroverken uti Kalmar stift. (Clerus Calm. forts.).
Sjöström, Carl, Kalmar nation i Lund 1670—1914.
Svahn, O., Paulus Genberg, Minnesteckning.
Westén, A., Svenska k. hofclericiets historia.
Wickbom, Joh., Minnesteckningar vid prästmötet i Växjö 1915.

Otryckta.

Beckstadii dagbok i Kalmar allm. läroverks bibliotek.
Frigelianska samlingarna därsammastädes.
Handlingar rörande Kalmar domkyrka bland Kalmar landskontors handlingar i landsarkivet i Vadstena.
Kalmar domkapitels protokoller i domkapitlets arkiv.
Kalmar domkyrkas äldre räkenskaper bland Kalmar rådstufvurätts handlingar i landsarkivet i Vadstena.
Kalmar domkyrkoråds protokoller och räkenskaper i domkyrkorådets arkiv.
Kalmar läns landsbok i landsarkivet i Vadstena och i kammararkivet i Stockholm.
Kalmar sockenstämmo- och kyrkostämmoprotokoller samt öfriga kyrkoböcker i domkyrkans arkiv.
Löfgrenska samlingarna i Vitterhetsakademiens antikvarisk-topografiska arkiv.
Westrinska samlingarna i Kalmar läns fornminnesförenings arkiv.

ATT I DEN BIOGRAFISKA AFDELNINGEN I DET följande förekommer en ojämnhet därutinnan, att redogörelse icke lämnas för prästernas hustrur och barn, samt att i allmänhet endast ett fåtal biografiska data för dem upptagits, beror därpå, att hithörande uppgifter finnas tillgängliga för äldre tider i Löfgrens arbete och för nyare i de vanliga prästmatriklarna.

De i detta häfte meddelade porträtten af de nio biskopar, som voro prebendekyrkoherdar vid domkyrkan, äro reproducerade efter fotografier, som för detta arbete tagits af de porträtt i olja, som på sin tid prydde domkapitlets sessionssal i Kalmar. Porträtten af de tre domprostarna äro reproducerade efter personliga porträtt.

Afdelning I i detta häfte är redigerad af rektor Wickbom. Afdelningarna II—V äro utarbetade af lektor Bæhrendtz.

I.

Domkyrkans ordinarie prästerskap.

KALMAR FÖRSAMLING*) NÄMNES FÖRSTA GÅNGEN i handlingar från 1278, då Magnus Ladulås genom ett bref den 4 maj tillerkände sin och sina företrädares patronatsrätt »till Kalmarna församling» åt dekanatet vid Linköpings domkyrka att därmed evärldeligt vara förbunden. Den sålunda fastställda ordningen ägde bestånd intill reformationen, då församlingen återfick egenskapen af ett regalt gäll, och sedan Kalmar superintendentia genom Karl IX:s bref från Nyköping den 31 mars 1603 afskilts från Linköpings stift, blef denna församling tillagd superintendenten såsom prebende. När Kalmar superintendentia 75 år därefter upphöjdes till själfständigt stift under egen *biskop,* fortfor församlingen att vara *prebende,***) ända till dess genom k. br. den 29 september 1876 förordnades, att pastoratet skulle upphöra att vara prebende till biskopsstolen, och genom k. br. den 2 mars 1877 före-

---

*) Ehuru det finnes en stads- och en landsförsamling, sammanfattades dessa i äldre tider ofta under det gemensamma namnet domkyrkoförsamlingen, antagligen emedan efter reformationen stadskyrkan, den sedermera så kallade domkyrkan, var gemensam för dem båda.

**) Jämte Kalmar stadsförsamling med den tillhörande landsförsamlingen utgjorde äfven Dörby och Kläckeberga, som ifrån 1607 varit »oåtskiljeligen förenade» till ett pastorat, enligt k. br. den 14 september 1619, från 1621 prebende, först till superintendenturen och sedan till biskopsstolen, hvilket förhållande upphörde enligt k. br. den 25 november 1851, så att detta pastorat fick egen kyrkoherde från 1853. I stället förenades Ljungby, Hossmo och S:t Sigfrids församlingars pastorat med biskopsstolen såsom ständigt prebende, sedan det 1832—1851 varit personligt prebende åt biskop af Kullberg enligt fullmakten för denne den 1 juli 1830.

skrefs, att den blifvande innehafvaren af detsamma skulle tillsättas i den för regala gäll stadgade ordning och benämnas *domprost*. Denna ordning upphäfdes emellertid, då genom k. br. den 30 juni 1915 föreskrefs, att den genom k. br. den 27 oktober 1903 beslutade sammanslagningen af Växjö och Kalmar stift, hvarigenom såväl domkapitlet som domprostbeställningen i Kalmar indrogs, skulle äga rum den 1 augusti 1915, i sammanhang hvarmed beslutades, att ett af kyrkostämman i Kalmar framställdt underdånigt förslag, att kyrkoherden i Kalmar fortfarande måtte få bära titeln domprost och tillsättas i för dylik tjänstebefattning stadgad ordning, icke kunde bifallas, utan förordnades, att *kyrkoherdetjänsten* skulle i vanlig ordning återbesättas.

Det är troligt, att *komministersbefattningen* vid domkyrkan upprättades icke långt efter reformationen. Konung Johan III tillät genom bref den 28 juli 1586 anställande af en andra kapellan. Denna tjänst indrogs emellertid 1676. Komministerstjänsten vid domkyrkan ansågs på sin tid såsom den trägnaste ordinarie i stiftet och kom därför att ofta byta om innehafvare. Utom skyldighet att deltaga i förrättande af sockenbud, hållande af husförhör och undervisning af nattvardsbarn hade komministern till åliggande att ensam ansvara för alla altartjänster, otte- och aftonsångspredikningar i domkyrkan året igenom, för alla onsdagspredikningarna under fastlagstiden samt för de offentliga morgon- och aftonbönerna under tiden 1 maj —30 september. Det var därför af behofvet högeligen påkalladt, att genom löneregleringsresolutionen den 23 november 1869 inrättades en andra komministerstjänst fr. o. m. 1870.

Detta pastorat upphörde att vara prebende och fick egen kyrkoherde fr. o. m. den 1 maj 1915.

Slottsförsamlingen i Kalmar, som torde existerat såsom garnisonsförsamling med egen pastor ända från tiden för slottets tillblifvande, förenades genom k. br. den 13 juli 1838 med domkyrkoförsamlingen i så måtto, att slottsförsamlingen då upphörde att vara ett eget pastorat men fortfor att vara en egen socken under gemensam pastor med domkyrkoförsamlingen och blef således i likhet med denna från den angifna tiden prebende till biskopsstolen. Genom k. br. den 1 februari 1884 bestämdes, att slottsförsamlingen skulle helt och hållet sammanslås med den gamla stadsförsamlingen till en kyrkoförsamling: Kalmar stadsförsamling.

1. Biskopar såsom prebendekyrkoherdar vid domkyrkan.

1. HENNING SCHÜTTE*), född den 12 oktober 1620 i Nyköping, var son af råd- och handelsmannen därstädes H. N:son Schütte och Engela Danckwardt. Efter vunnen magistergrad i Uppsala 1646 studerade han med understöd af ett honom af drottning Kristina på Strängnäs-biskopen Johannes Matthiæ rekommendation förlänadt större stipendium under sex år i Tyskland, Frankrike, England och Holland.

Prästvigd 1652, kallades Schütte till hofpredikant hos arffursten Karl Gustaf, sedermera konung Karl X Gustaf, samt var konungen och krigshären följaktig i främmande land till 1658, då han efter återkomsten till Sverige befullmäktigades att vara superintendent öfver det genom Roskildefreden vunna Trondhjems stift i Norge. Han begaf sig genast dit men blef vid det strax därefter timade fredsbrottet både tjänst- och lönlös samt måste under 11 veckor uthärda alla de svårigheter, som Trondhjems belägring medförde. Sedan danskarna återvunnit staden, erbjöds han af dem att få kvarstanna vid sin tjänst, men, bunden af sin kärlek till Sverige, afslog han detta hedrande anbud och delade de besvärligheter, som öfverlefvorna af den svenska garnisonen från Trondhjem hade att utstå under sin färd vid jultiden öfver fjällen till Härjedalen. Sedan var han utan tjänst, till dess han den 17 mars 1660 erhöll förmyndarregeringens fullmakt att vara superintendent i Kalmar.

Då under danska kriget 1677 Kalmar hotades med belägring, fick Schütte, helt visst vid minnet af lidandena i Trondhjem 1658, konungens tillstånd att lämna staden mot villkor att församlingen under tiden skulle förses med skickliga lärare. Borgerskapet, som fått kännedom härom, sände en deputation med bön, att han skulle stanna, och han — stannade.

Genom Karl XI:s bref den 5 april 1678 förändrades Kalmar superintendentia till biskopsdöme, och Schütte blef då således den förste biskopen i stiftet, som under åren 1678—1680 omfattade äfven östra Bleking. En vecka före biskopens ankomst

*) Enligt i Kalmar domkapitels arkiv förvarade egenhändiga bref skref biskopen själf så sitt namn.

till Kalmar hade den första stenen till domkyrkans grundval lagts. Den 24 juni 1682 invigde biskopen den då visserligen långt ifrån färdiga kyrkan, hvarvid han predikade öfver 1 Kon.-B. 8: 63. Han fick emellertid med ännu väl bibehållna krafter upplefva kyrkobyggnadens fullbordan 1703. Den 82.årige biskopen berättas 1702 S. Jacobi dag hafva uppstigit till ringklockorna i öfre delen af domkyrkans torn, dit de då nyligen uppflyttats.

Biskop Schütte, som vid jubelfesten i Uppsala 1693 blef teologie doktor, har fått vitsordet, att han var »en nitisk och dugande stiftsherde». Han deltog i de prästerliga göromålen inom sina församlingar ända till kort före sin död, som inträffade den 31 december 1707. Redan 1668 hade d. v. superintendenten Schütte blifvit adlad och hans ätt under namnet Skyttenhjelm introducerats på riddarhuset. Enär han icke efterlämnade några söner, slöt han själf sin ätt.

Biskop Schüttes stoft hvilar i den af honom själf iordningställda Skyttenhjelmska grafven under koret i Kläckeberga kyrka.

2. NICOLAUS BRAUN var född den 1 augusti 1658 i Fagerhult. Föräldrar: d. v. kyrkoherden därstädes, sedermera kontraktsprosten och kyrkoherden i Madesjö N. Brodderi Bruun eller Braun, såsom han efter sin studenttid i Königsberg äfven kallades, och dennes maka kyrkoherdedottern från Högsby Kristina Larsdotter Wallerius, moder till 18 barn. Filosofie magister i Uppsala 1685, fick han tre år därefter såsom ledsagare åt friherre Claes Bonde anträda en utrikes resa, som varade öfver två år, hvarunder han fick tillfälle fördjupa sina grundliga studier. 1691 blef han på kallelse af riksrådinnan Maria Kurck prästvigd i Riddarholmskyrkan i Stockholm af Strängnäsbiskopen E. Benzelius d. ä. Följande år blef han erbjuden kyrkoherdebefattning i Vasa men afböjde i hopp om befordran i hembygden, och, när Madesjö pastorat genom faderns död blifvit ledigt, gick också detta hopp i fullbordan. Sockenborna begärde honom nämligen till faderns efterträdare och, innan denna önskan ännu hunnit fram till tronen, utfärdades den 29 maj 1693 kunglig fullmakt på pastoratet för magister Braun. Samma år valdes han af sina stiftsbröder

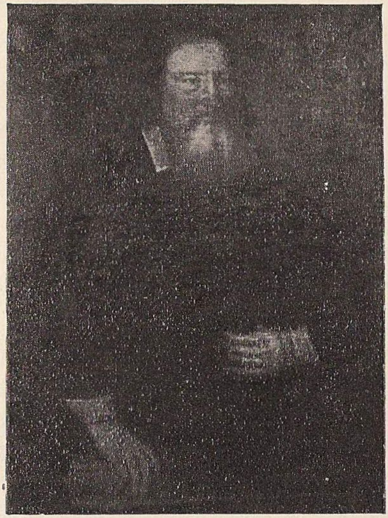

BISKOP SCHÜTTE

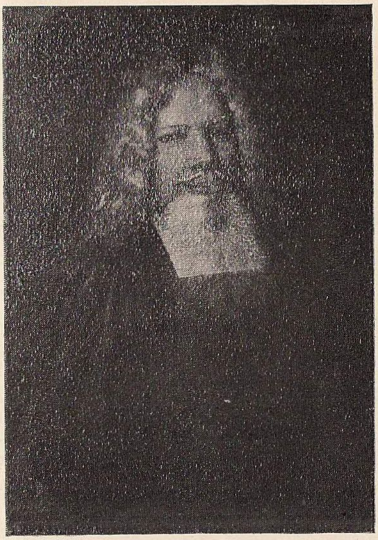

BISKOP BRAUN

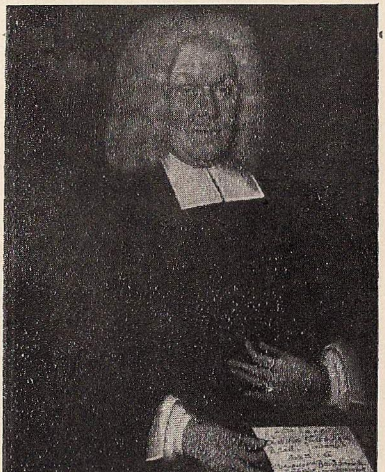

BISKOP H. SCHRÖDER

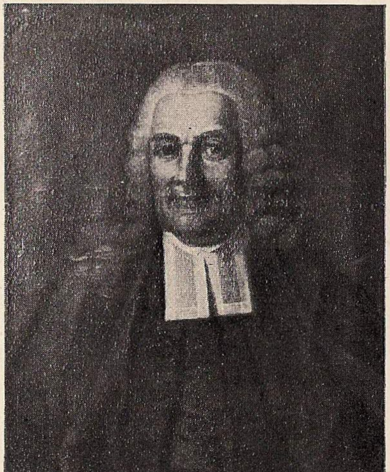

BISKOP BERONIUS

till riksdagsman. 1701 var han preses vid prästmöte i Kalmar.

Sedan Kalmar stift efter biskop Schüttes död varit ledigt nära två år, förordnades Braun af den kungliga regeringen den 23 december 1709 att såsom interimsbiskop tillsvidare vårda stiftets angelägenheter. Efter att 1710 hafva uppförts på 1:a förslagsrummet befullmäktigades han omsider från Bender den 21 april 1711 af Karl XII att vara biskop i Kalmar.

I följd af krig, pest och hungersnöd var det under ytterst svåra förhållanden han fick mottaga stiftets styrelse, och ej minst i hans Kalmarförsamlingar var arbetet, särskildt i följd af den 1710 utbrutna pesten, mycket kräfvande, men det förunnades honom att upplefva bättre tider.

En af Kalmar domkyrkas största prydnader, dess af Ehrenstrahls lärjunge David von Krafft målade altartafla, donerades under hans tid till kyrkan. Vid drottning Ulrika Eleonoras kröning 1719, vid hvilket tillfälle han uppgifves hafva haft nåden att till drottningens stora behag dansa med henne, blef han teologie doktor. Hans barn adlades s. å. och togo namnet Braunerhjelm. »Han var en försiktig, fogelig och uppbyggelig biskop och ordningsman.» (Rhyzelius.)

Efter en kort sjukdom afled biskop Braun i Kalmar den 10 september 1729. Hans grafplats är icke känd, antagligen är den i domkyrkan.

3. HERMAN SCHRÖDER, född i Uddevalla den 13 maj 1676. Hans fader, köpmannen Cl. G. Schröder, var bördig från Tyskland.

Efter hvarjehanda motigheter på sin studiebana blef han fil. magister i Lund 1706 och snart därefter gymnasieadjunkt i Göteborg, prästvigdes 1709 samt befordrades till lektor därstädes 1710 och kallades samma år att vara fältprost, i hvilken egenskap han var svenska armén följaktig i Norge 1711 och 1712. Af Bohusläns präster 1713 vald att vara deras fullmäktig vid samma års riksdag, fick han ett par gånger med stort bifall predika för kungl. hofvet och erbjöds anställning såsom hofpredikant, som han dock undanbad sig, samt återgick till sitt lektorat. I början af 1716 fick han befallning att med alla till

fältstaten hörande ämbetsmän bryta upp mot Norge. Vid högkvarteret i Höllen blef han presenterad för Karl XII, som efter en åhörd predikan blef så belåten med sin fältprosts gåfvor, att han utnämnde honom till fältsuperintendent samt befallde honom kvarstanna vid högkvarteret och där ombesörja gudstjänsterna. 1716 befullmäktigades Schröder att vara kyrkoherde i Landvetter och senare under samma år att vara prost i Elfsyssels 45 församlingar omfattande kontrakt. Han hade knappast hunnit flytta till Landvetter, förrän han 1717 befullmäktigades att vara kyrkoherde i Uddevalla, och, innan han tillträdt denna beställning, erhöll han 1718 fullmakt att vara kyrkoherde i Katarina församling i Stockholm, dit han flyttade 1719, och där han utförde ett mycket högt skattadt arbete, till dess han i maj 1731 flyttade till Kalmar som biskop, hvartill han, som vid valet uppförts i 1:a rummet, befullmäktigats den 24 november 1729. Teologie doktor i Uppsala 1732.

Han var en nitisk och samvetsgrann man med starkt konservativ läggning. Om hans uppriktiga gudsfruktan, hans brinnande böner, hans stränga och allvarsamma lefnad, hans hat till fåfänga, vällust och yppighet samt hans stränga hustukt var omdömet enstämmigt i de församlingar, där han verkat. Han gjorde sig ock känd för nit för den kristna missionen. Mycket intresserad predikant, deltog han nästan intill slutet af sin lefnad i ordets förkunnande. Juldagen 1743 tjänstgjorde han för sista gången i domkyrkan, då han i högmässan predikade öfver ämnet: Den himmelska änglasången vid vår Frälsares nådefulla födelse. Han hade äfven ämnat att predika där påföljande nyårsdag, men hans aftagande krafter tilläto det ej. Sedan han beställt om sitt hus, öfverlämnade han sig helt och hållet åt gudliga dödstankar och afsomnade den 12 januari 1744. Hans stoft hvilar i domkyrkans biskopsgraf.*)

4. MAGNUS BERONIUS, född i Uppsala den 18 oktober 1692. Föräldrar: d. v. pastorn vid Hälsinge regemente, sedermera

*) Hans båda söner blefvo också biskopar: den äldre, Georg, i Karlstad, den yngre, Karl Gustaf, i Kalmar. Biskop Georg Schröders barn adlades 1759 med namnet Schröderheim. En af dem, Herman, blef biskop i Karlstad, en annan var den bekante statssekreteraren Elis Schröderheim.

kyrkoherden i Hudiksvall O. Beronius och Katarina Celsius. Fil. magister i Uppsala d. 12 juni 1716. Docent därstädes 1723, förordnades han s. å. till lektor vid Gäfle gymnasium, hvilken tjänst han efter en resa genom Tyskland, Frankrike och Holland tillträdde 1726. Året därpå utnämndes han till adjunkt i teologiska fakulteten i Uppsala samt prästvigdes och fick Börje pastorat till prebende. 1632 blef han poëseos och 1737 teologie professor. Under sin professorstid var han tre gånger universitetets rektor. Uppförd i 2:a förslagsrummet utnämndes han till biskop i Kalmar den 20 februari 1745 samt invigdes till detta ämbete i Uppsala domkyrka af ärkebiskop Jakob Benzelius. 1751 blef han teologie doktor. Efter konsistoriernas enhälliga förslag utnämndes han 1764 till Svea rikes ärkebiskop. Hans fru och barn blefvo adlade med namnet Björnstjerna. Han dog den 18 maj 1775 och är begrafven i Uppsala domkyrka. Han var »en from och stilla man, som nitiskt och samvetsgrannt skötte sina ämbetsåligganden». För hans arbete i Kalmar voro de täta och långa riksdagarna till hinder.

5. KARL GUSTAF SCHRÖDER, född den 25 juni 1717 i Landvetter, Göteborgs stift. Föräldrar: d. v. kyrkoherden därstädes, sedermera biskopen i Kalmar Herman Schröder och Anna Katarina Schröder (annan släkt än mannens). Fil. magister i Lund 1738, studerade i Tyskland 1740—41, gymnasieadjunkt i Kalmar 1741 samt lektor därstädes följande år. Som »hans högsta lust var att ägna sig åt Guds församlings tjänst», prästvigdes han i Växjö af biskop Alstrin den 24 april 1744 och åtog sig att jämte sin lektion tjänstgöra under moderns nådår såsom v. pastor i Kalmar samt Dörby och Kläckeberga. Erhöll 1745 vid konung Fredriks besök i Kalmar hofpredikants n. h. o. v. Den 9 november 1750 befullmäktigades han till kyrkoherde i Högsby och Långemåla samt blef 1751 prost i Handbörds kontrakt. Teologie doktor i Greifswald 1754. Presiderade »med mycken heder» vid prästmötet 1763. Uppförd i 1:a förslagsrummet, utnämndes han den 13 november 1764 till biskop i Kalmar stift samt invigdes 1:a adventsöndagen s. å. i Kalmar domkyrka af sin företrädare, ärkebiskop Beronius.

Om biskop Schröders erhållande af nordstjärneorden 1785

må följande tidsbild här meddelas efter Inrikes Tidningen: »Sedan k. maj:t innevarande år den 28 april nådigt behagat utnämna detta stifts biskop herr doct. *Karl Gustaf Schröder* till ledamot af k. nordstjärneorden, blef den 20 juni bemälte biskop uti denna stads domkyrka i närvaro af en ganska talrik samling åskådare igenom hans excellens, riksrådet, presidenten i k. amiralitetskollegiet, riddaren och kommendören af k. maj:ts orden herr baron *Kristofer Falkengren* till ledamot af samma orden antagen, och ordenstecknet honom påsatt, hvarefter åtskillige af alla stater samt stadens invånare undfägnades hos denne nye ledamot, då en hvar betygade uppriktigaste hugnad över denna kungl. nåd emot en så väl förtjänt och älskad ämbetsman.»

Biskop Schröder kunde företaga sina ämbetsgöromål både i församlingarna och med stiftets styrelse ända till slutet af sin lefnad. Ännu den 25 februari 1789 höll han inför stadens magistrat i domkyrkan s. k. rådstugu-predikan över ämnet: Ett godt samvete såsom en kristens bästa tröst i lifvet och i döden. Utan någon särskild föregående sjukdom afled han den 27 juni 1789. Efter jordfästning i Kalmar domkyrka nedsattes hans stoft i den graf, han själf låtit tillreda under Dörby kyrkas sakristia.

6. MARTIN GEORG WALLENSTRÅLE, född i Uppsala den 3 oktober 1733. Föräldrar: d. v. teol. professorn, sedermera biskopen i Göteborg Georg Wallin och Margareta Schröder, en syster till biskop H. Schröders fru. För faderns förtjänster adlad 1756. Fil. magister i Uppsala 1758. Gymnasieadjunkt i Göteborg 1760, blef han där sedermera lektor. Efter prästexamen i Lund kallades han till k. hofpredikant och prästvigdes i Stockholms storkyrka 1761. Besökte Holland, Frankrike, England och Tyskland 1761—66. Teologie doktor 1772. 1777 befullmäktigad att med bibehållande af lektorstjänsten, den han lämnade 1779, vara kyrkoherde i Fjärås och Frölanda i Göteborgs stift, fick han 1783 utbyta denna tjänst mot kyrkoherdebefattningen i Kumla och Hallsbergs pastorat i Strängnäs stift. Uppförd i 2:a förslagsrummet, utnämndes han till biskop

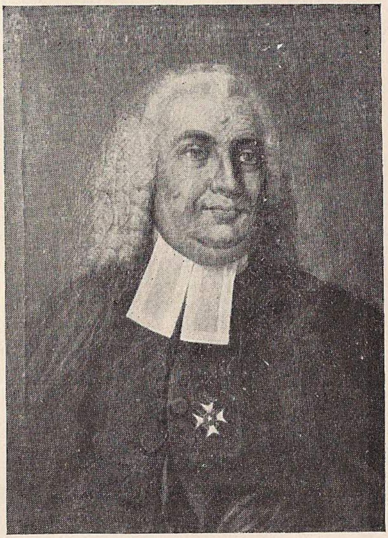

BISKOP K. G. SCHRÖDER

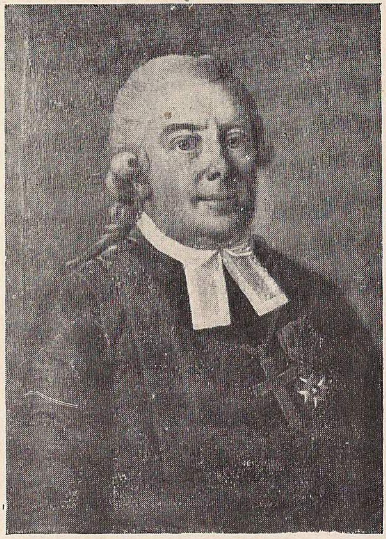

BISKOP WALLENSTRÅLE

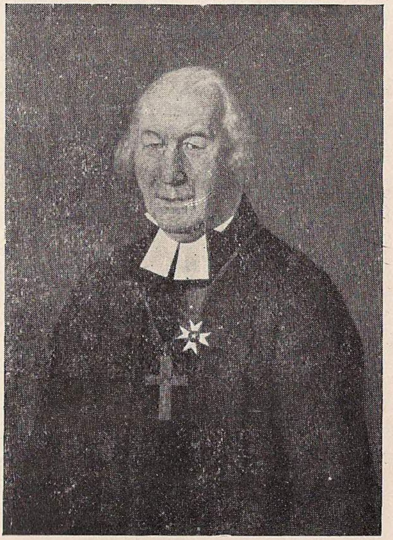

BISKOP STAGNELIUS

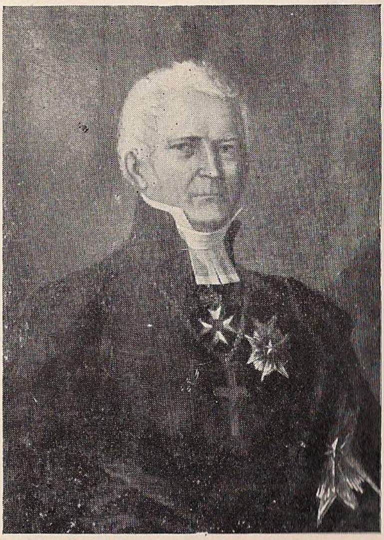

BISKOP AF KULLBERG

i Kalmar den 18 december 1789*) och invigdes i Uppsala den 21 februari 1790. Konung Gustaf III:s sista nådebevis fick han röna efter slutet af riksdagen i Gäfle 1792, då konungen i sin sängkammare på slottet därstädes »med egen hand dubbade och upptog honom till ledamot af K. N. O. samt påfästade honom ordenstecknet».

Såsom biskop och eforus var han verksam särskildt på undervisningens område, var »en flitig talare och ofta något poet». Han författade och lät trycka *allmän sjukbön* och *slutbön* att begagnas på predikstolarna i stiftet, hvilka bönesätt länge voro i allmänt bruk.

Efter en flerårig giktsjukdom afled biskop Wallenstråle i Kalmar den 3 juni 1807. Hans graf finnes på Dörby kyrkogård.

7. MAGNUS STAGNELIUS, född den 19 december 1746 i Ås församling på Öland. Föräldrarna: d. v. komministern därstädes, sedermera kontraktsprosten och kyrkoherden i Högby Magnus Stagnelius och Katarina Sundelius. Filosofie magister i Uppsala 1773, docent i grekiska därstädes 1779, teologie kandidat 1782 samt några år därefter e. o. adjunkt i teologiska fakulteten, utnämndes han af k. maj:t den 19 februari 1788 till kyrkoherde i Gärdslösa, hvarefter han blef prästvigd. Af konungen tilldelades han 1793 professors n. h. o. v. samt bevistade s. å. såsom fullmäktig för stiftet jubelfesten i Uppsala. 1800 utnämndes han till teologie doktor och följande år till prost öfver Ölands Medelkontrakt, hvartill han enhälligt valts. Vid 1805 års prästmöte fungerade han med stor berömmelse såsom preses. Efter att hafva uppsatts i 1:a förslagsrummet utnämndes han till biskop den 21 november 1807

---

*) Hans frände, statssekreteraren E. Schröderheim, hade gifvit honom följande för tiden nog så betecknande förord: »Wallenstråle har den nåden att vara känd; han är glad, vällustig, alltid behöfvande, äregirig, med ett ord en skicklig biskop i mitt sinne. Han är visserligen äfven välsinnad i sin politik och kanske mest ortodox där.» C. W. Skarstedt säger härom i Biogr. Lexikon: »Vi äro för ingen del benägne att tro denna det lättsinniga förtroenderådets målning af en för öfrigt aktad kyrkans man vara naturtrogen; men en skamfläck blifver det alltid i Sveriges kyrkohistoria, att en *så* uttalad rekommendation *kunnat* befrämja befordran till kyrkans högsta ämbete.»

och mottog sin biskopsvigning i Uppsala den 20 mars 1808 af ärkebiskop Lindblom samt gjorde sitt inträde i domkapitlet den 15 juni s. å. Först 1810 flyttade han till Kalmar.

Ett vitsord angående biskop Stagnelii verksamhet såsom kyrkoherde i Kalmar kan måhända anses föreligga i följande ord ur en hyllningsdikt till honom på hans äldre dagar af gymnasiiungdomen:

Dina lärdomar i templet
Lifvade vårt unga bröst.
Af din visa dygd — exemplet
Följer oss till lifvets höst.

Ihärdigt höll han ut i sitt arbete trots den höga åldern. Ännu den 21 mars 1829 deltog han i ett domkapitlets sammanträde; men redan den 5:e påföljande april fick han ingå i dödens hvila. Kalmar Tidning ledsagar meddelandet om hans död med följande ord: »Han kvarlämnade åt eftervärlden — ett ärligt namn, åt sina vänner — saknaden och åt sina anhöriga — tårarna och hoppet.» — Hans graf är belägen på kyrkogården i gamla staden i Kalmar.

8. ANDERS KARLSSON AF KULLBERG, född, äldst bland 20 syskon, den 3 augusti 1771 i Strö församling af Lunds stift, där fadern, Karl Kullberg, af bondesläkt från Kullatrakten (däraf tillnamnet), då var kyrkoherde. Modern hette Johanna Wallstedt. Efter studier i hemmet blef han student i Lund 1788 och fil. magister 1793 samt aflade samma år juridisk examen. Enär ingen utsikt fanns att, såsom han önskat, vinna anställning såsom lärare vid akademien, lämnade han 1796 Lund och begaf sig till Stockholm, där han först antog enskild lärareplats och 1798 blef e. o. kanslist i justitierevisionen. Befordringarna följde sedan raskt på den sålunda inslagna banan: han blef sekreterare vid hofkanslersämbetet 1801, protokollssekreterare 1807, handsekreterare hos kronprinsen Karl August 1809, förste expeditionssekreterare 1810, kansliråd 1812, hofkansler 1820 och ordinarie statssekreterare för ecklesiastikärenden 1826. Han fungerade såsom sekreterare i hemliga utskottet vid riksdagarna i Örebro 1810 och 1812 samt

innehade uppdraget att meddela kronprinsen Karl Johan kännedom i svenska språket, blef 1817 en af de 18 i Sv. Akademien samt upphöjdes 1818 i adligt stånd.*)

Uppförd i 1:a förslagsrummet, befullmäktigades han den 1 juli 1830 att vara biskop i Kalmar. Efter att i Stockholms storkyrka hafva prästvigts den 24 juli s. å. invigdes han dagen därpå därsammastädes till biskop af ärkebiskopen C. v. Rosenstein. Teologie doktor s. å.

En af biskopens första omsorger, sedan han 1831 tillträdt den egentliga stiftsstyrelsen, blef att återställa domkyrkan ur dess förfallna skick. Efter en omfattande, tvåårig reparation förrättade biskopen vid högmässogudstjänsten den 7 sept. 1834 högtidlig tacksägelse med anledning häraf. Domkyrkans orgelverk ombyggdes och tillökades 1837—38. Stadens begrafningsplats utvidgades och invigdes sistnämnda år.

Bland biskopens högt skattade tal vid högtidligare tillfällen hafva särskildt framhållits »de lyckade minnesord öfver aflidna personer, hvilka han till tröst för sörjande vänner och anhöriga med gifmild hand utdelade, minnestaflor, utmärkta såväl genom träffande teckning som behaglig färgton».

Biskop af Kullberg, som ända till lefnadens slut fick behålla såväl kropps- som själskrafter nästan obrutna, afled i Kalmar den 6 maj 1851. Han är begrafven å Ljungby kyrkogård.

9. PAUL GENBERG föddes den 13 april 1811 i Brunflo i Jämtland. Föräldrar: hemmansägaren Andreas Paulsson och Anna Persdotter. Modern var från Genvalla i Sunne, som gifvit upphof till namnet Genberg. Sedan han genomgått Frösö skola, fortsattes studierna i Lund, där han blef fil. magister 1835, docent 1837 och adjunkt 1842. Företog för vetenskapliga studier en resa till Tyskland 1843—44 samt blef professor i praktisk filosofi 1847. Statsråd och chef för k. ecklesiastikdepartementet 1848, uppfördes han i 1:a förslagsrummet till biskop i Kalmar och utnämndes den 3 april 1852.

---

*) »Det vapen, han antog, en fyrbåk på en klippa, erinrar såväl om hans lefnads föresatta mål som om hans härstamning från Kullen.» (Ljunggren).

Efter att föregående lördags afton hafva i Strängnäs emottagit invigningen till prästämbetet af ärkebiskop H. O. Holmström, den förutvarande Strängnäs-biskopen, i dennes hem, blef biskop Genberg invigd till det nya ämbetet i stadens domkyrka trefaldighetssöndagen den 6 juni 1852.

En bland biskop Genbergs första och till sina verkningar mest i ögonen fallande åtgärder, sedan han kommit till Kalmar, var att söka förskaffa domkyrkan en välbehöflig ekonomisk undsättning. Äfven om hans sträfvanden härutinnan icke lyckades till så stor omfattning, som han ursprungligen tänkt sig, genom att åt kyrkan förvärfva hela den vid den gamla fästningsstaden belägna s. k. fortifikationsjorden, förfelades dock icke hans ansträngningar helt och hållet, då fortifikationsjorden i fråga omsider öfverläts åt staden, under villkor att denna skulle till domkyrkan för evärdlig tid afstå ett årligt belopp. Och vid biskop Genbergs död hade kyrkan, i hvars räkenskaper 1852 fanns en brist af 6,000 kr., en behållning af öfver 46,000 kr. Tack vare denna domkyrkans förbättrade ekonomi kunde kyrkan själf med något öfver 88,000 kr. bidraga till kostnaderna för kyrkans restaurering 1910—1915. Det var för biskopen ett lidande, att han i följd af sitt svaga bröst ej kunde predika i domkyrkan. Med djup rörelse yttrade han en gång till en af sina v. pastorer: »O, att jag hade lungor som andra människor, så att äfven jag kunde förkunna ordet i Guds församling!»

Biskop Genberg var en vältalare af mycket hög rang. Han var en framstående rättslärd på kyrkolagstiftningens område samt ägde stor administrativ duglighet.

Biskop Genberg, som blef teologie doktor 1860 och en af de 18 i Sv. Akademien 1871, afled i Kalmar den 29 september 1875. Hans graf finnes å Ljungby kyrkogård.

2. **Domprostar.**

1. DAVID RIKARD WARHOLM. Härstammande från en mycket ansedd prästsläkt i Skara stift, föddes han i Böne

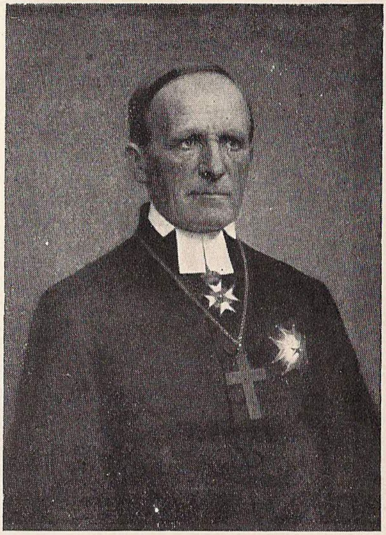

BISKOP GENBERG

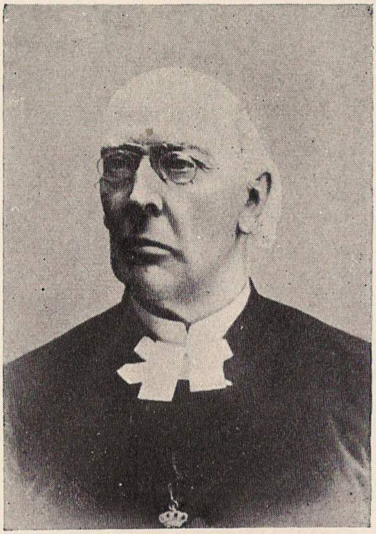

DOMPROST WARHOLM

DOMPROST EKLUND

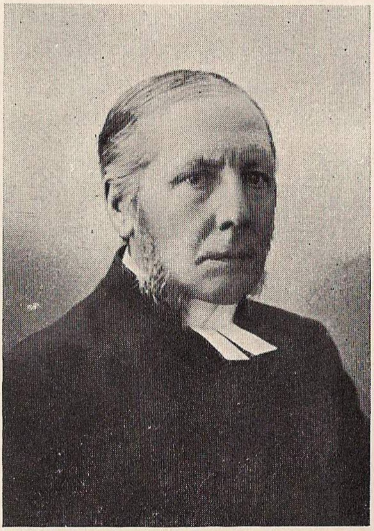

DOMPROST v. ENGESTRÖM

prästgård, Älfsborgs län, den 18 september 1827. Föräldrar: kontraktsprosten och kyrkoherden Cl. G. Warholm och Sofia Margareta Wästfelt. Efter skolgång i Skara blef han i Lund fil. magister 1850 och teologie kandidat 1855. Prästvigd i Skara den 7 september 1855. Regementspastor vid Skaraborgs regemente 1858. Kyrkoherde i Vänersborg 1859 med tillträde 1860. Såsom tjänstgörande e. o. hofpredikant, hvartill han utnämnts 1874, ägande extra ansökningsrätt till regala pastorat, blef han af k. maj:t den 9 november 1877 utnämnd till domprost i Kalmar samt kyrkoherde i Kalmar stads-, slotts- och landsförsamlingars pastorat, hvilken befattning tillträddes 1878. S. å. blef han kontraktsprost i Norra Möre. Af kyrkomötet var han medlem från 1878.

För att bereda plats för flera åhörare i domkyrkan företogos 1882 och 1883 genomgripande förändringar i kyrkans inre efter utredning af en kommitté, i hvilken bl. a. domprost Warholm var en verksam medlem. Norra och södra läktarna ombyggdes med större lutning, och predikstolen höjdes. Äfven orgelläktaren sänktes och fick en halfrund form, hvarjämte ett nytt, präktigt orgelverk anskaffades, som invigdes af domprosten nyårsafton 1883.

Vid prästmötet i Kalmar 1885 presiderade domprost Warholm med en afhandling Om nådemedlen. Till teologie doktor utnämndes han 1897. Död i Kalmar den 18 maj 1900. På hans graf på stadens södra begrafningsplats hafva tacksamma åhörare rest en präktig minnesvård.

Domprost Warholm var en storslagen, sällsynt helgjuten, harmoniskt bildad personlighet med afgjordt högkyrklig läggning och något imponerande och utomordentligt värdigt i hela sitt framträdande. »Utan tvifvel utgjorde väl kyrkoläran det dyrbaraste föremålet för hans trosnit, ehuru han med samma nitälskan omfattade äfven de yttre formerna, i hvilka det kyrkliga lifvet yttrar sig.» Såsom predikant var han mycket framstående. Hans predikan var framförallt en klar undervisning, ägnad att föra in i den heliga skrift och bekännelsen, och en varm hänförelse för denna del af sin ämbetsgärning bibehöll han in i det sista.

2. JOHAN ALFRED EKLUND, född i Halfås (nuv. Ryda), Skara stift, den 7 januari 1863. Föräldrar: skräddaren Andreas Andersson och Greta Olofsdotter. Efter skolstudier i Skara teologie kandidat i Uppsala 1890, e. o. lektor i Göteborg 1889—92, prästvigd den 10 januari 1892, komminister i Västra Tunhem, Skara stift, 1894, domkyrkovicepastor i Uppsala 1896 samt docent där i apologetik s. å. Efter att hafva blifvit kallad till 4:e profpredikant för domprostbefattningen i Kalmar och vid valet erhållit stor röstpluralitet utnämndes han den 13 juni 1902, tillträdde genast. Biskop i Karlstad och teol. doktor 1907.

3. KARL ADOLF AUGUST v. ENGESTRÖM var född i Stockholm den 16 februari 1849. Föräldrar: v. häradshöfdingen L. A. v. Engeström och friherrinnan Emma Kristina Margareta Mörner af Morlanda. Efter skolstudier i Stockholm fil. doktor i Uppsala 1877, teoretisk teol. ex. där 1877 samt prästexamen 1880, prästvigd i Uppsala den 17 december 1880, teologie lektor i Halmstad 1877, d:o i Linköping och kyrkoherde i Landeryds prebendepastorat 1884. Presiderade vid prästmötet i Linköping 1902 med en afhandling Om den kristliga kärleksverksamheten. Teologie doktor 1897. Såsom extra sökande af k. maj:t utnämnd till domprost i Kalmar den 23 juli 1908, tillträdde han denna tjänst 1909. Ordförande i byggnadsstyrelsen för domkyrkans restaurering fr. o. m. 1910. Död å Serafimerlasarettet i Stockholm den 11 juni 1913. Begrafven å Linköpings kyrkogård.

Under den korta tid, domprost v. Engeström verkade såsom pastor i Kalmar, var han outtröttlig att med aldrig slappnande intresse arbeta i kärlekens tjänst, i ordets förkunnelse och på alla till hans ämbete hörande områden.

3. Kyrkoherdar.

1. RUDOLF ERLAND BJÖRCK, född i Härnösand den 7 juni 1878. Föräldrar: d. v. landskamreraren därstädes, sedermera borgmästaren i Sundsvall J. F. R. Björck och Karolina (Lilly) Ebba Beata Swedenborg. Efter skolstudier i Sundsvall

student i Uppsala 1896. Aflade teoretisk teol. ex. 1902 samt praktisk d:o 1903. Prästvigd i Härnösand den 28 maj 1903. Pastoratsadjunkt i Ytter-Hogdal 1904, pastor vid Sofiahemmet i Stockholm 1908, slottspastor vid k. krigsskolan å Karlberg 1912. Kallades till 4:e profpredikant för kyrkoherdebeställningen i Kalmar 1915 samt utnämndes af k. maj:t den 16 februari 1916, tillträdde s. å. Utnämnd till tjänstgörande e. o. hofpredikant den 4 december 1917.

4. **Komministrar.**

a) **Stadskomministrar.**

1. JONAS PETRI ROTHOVIUS, född i Arby prästgård 1648. Föräldrar: kyrkoherden i Arby Petrus Rothovius och Elisabet Tidera, kyrkoherdedotter från Väckelsång i Växjö stift. Prästvigd till komminister i Arby, vann han 1681 transport därifrån till komministraturen i Kalmar. Död i Kalmar den 4 maj 1685.

2. DANIEL JONÆ VENTELINUS, son till komministern i Ås och Ventlinge Jonas Mattiæ Scherlovius, föddes i Ventlinge omkring 1640. Prästvigd till faderns efterträdare den 27 november 1668, då han uppgifves ha varit kollega vid skolan i Kalmar, kallades han 1678 af kyrkoherden vid slottsförsamlingen i Kalmar, lektor O. Repplerus, till dennes biträde och befullmäktigades på kallelse af magistraten till stadskomminister 1681. Kyrkoherde i Kastlösa den 1 juli 1694, tillträdde 1695. Död i Kastlösa i november 1698.

3. DANIEL BECKSTADIUS, (Bechstadius), klockarson från Kalmar, född därstädes 1663. Prästvigd den 10 maj 1694 till biskop Schüttes domesticus eller adjunkt vid domkyrkan. Erhöll 1695 stadsförsamlingens enhälliga kallelse till komminister. Befullmäktigades den 15 september 1699 att vara kyrkoherde i Kastlösa med tillträde 1700. Död i Kastlösa i pesten 1711.

4. PETRUS HYLDENIUS, född 1675 af bondeföräldrar i Arby i Hylkabo (däraf tillnamnet). Prästvigd den 8 augusti 1698 till nådårspredikant under pastorsvakans i Ljungby. Komminister i Vissefjärda 1699. Transport därifrån till Kalmar 1700. Död här den 20 mars 1704.

5. OLAUS AGRELL. Bondson från Söderåkra, född 1673. Prästvigd den 25 september 1703 till domesticus hos biskop Schütte, befordrades han till komminister vid domkyrkan 1704. Död i Kalmar i pesten den 31 juli 1711. Hans hustru liksom makarnas tre späda döttrar bortrycktes af samma farsot.

6. LARS LEANDER, trädgårdsmästarson från Araby i Växjö landsförsamling, född 1678. Gick någon tid i skola äfven i Kalmar. Efter studier i Lund blef han prästvigd i Växjö och 1706 lärare vid skolan därstädes. Efter pesten 1711 sökte han befordran i Kalmar stift och blef först adjunkt hos kyrkoherden S. Loethenius i Glömminge samt kallades till komminister i Kalmar den 10 januari 1712. Samma år förordnades han därjämte att här, liksom han förut gjort i Växjö, undervisa gymnasii- och skolungdomen i sång, hvarmed han fortsatte till 1714. Död i Kalmar den 1 maj 1719.

7. DIDRIK VILHELM LIEFFERTZ.*) Född i Lund 1695, kom han som student därifrån till Kalmar-orten och blef för sina goda predikogåfvor af magistraten och borgerskapet kallad till stadskomminister, hvilken kallelse stadfästes af domkapitlet den 2 september 1720, sedan han blifvit prästvigd och lofvat gifta sig med företrädarens änka. Befordrades 1728 till komminister och pedagog i Ålem och dog där den 31 mars 1733.

8. LARS AURELIUS. Född den 9 januari 1701 i Hälleberga församling, Växjö stift, på Gullaskrufs säteri, där fadern då var gårdsfogde. Födelseställets latiniserade namn gaf upphof till tillnamnet. Prästvigd den 24 november 1727 till biskop Brauns domesticus. Komminister här den 19 juni 1728. Er-

*) Om släkten Lieffertz se Sjöström, Kalmar nation i Lund.

höll 1730 transport till komministraturen i Dörby och befordrades 1737 till Fagerhults pastorat, som han fick tillträda 1738, och där han i 27 år var en gagnande och driftig kyrkoherde. Död i Fagerhult den 27 november 1765.

Under sin tjänstetid som komminister i Kalmar hade han en kort men bitter rättegång både i konsistorium och vid rådhusrätten, därför att han från ett fadderskap bortvisat två gifta »bättre» personer, som voro beryktade för olofligt umgänge sins emellan och på två års tid icke begått nattvarden. Rättegången afstannade med manspersonens afflyttning från staden.

9. ARON TÖRNSKIÄR*), född den 5 augusti 1692 i Kalmar, där fadern var konstapel vid artilleriet. Prästvigd den 6 december 1723 till biskop Brauns domesticus. Tjänstgjorde en kortare tid äfven såsom kollega vid skolan och domkyrkosyssloman, var därefter några år hjälppräst hos svärfadern, kyrkoherde Loethenius i Glömminge. Komminister vid domkyrkan den 22 april 1730, befordrades han 1734 till kyrkoherde i Glömminge. Död där den 11 mars 1763.

10. OLOF WIMMERSTEDT, född i Gårdveda, Linköpings stift, den 4 juli 1709. Fadern var regementsskrifvare. Prästvigd 1733 till adjunkt vid domkyrkan, blef han komminister här året därpå, befordrades 1736 till kyrkoherde i Norra Möckleby med tillträde 1737 och dog där den 11 november 1750.

11. ERIK TORRENIUS, född af bondeföräldrar i Ålem 1708. Prästvigd den 14 april 1736 till adjunkt hos komminister Wimmerstedt. Af magistraten och borgerskapet kallad till dennes efterträdare, befullmäktigades han den 10 november 1736 och tillträdde 1737. Befordrades den 3 november 1742 till kyrkoherde i Fliseryd med tillträde 1745. Död där den 12 maj 1769.

12. PETRUS MÖRCK, född i Kalmar 1712. Fadern var fortifikationskassör. Prästvigd i Stockholm den 20 juni 1741 af biskop H. Schröder, som då vistades vid riksdagen, ned-

---

*) Så skref han själf sitt namn.

sändes han af denne genast till Kalmar att tjänstgöra vid domkyrkoförsamlingen, hvilken vid den uppkomna ledigheten 1743 enhälligt kallade honom till komminister, tillträdde 1745. Död i Kalmar den 29 december 1758.

13. KRYSOSTOMUS GÆVER*), prästson, född i Delsbo 1718, prästvigd i Uppsala 1743. När biskop Beronius 1745 reste ned till Kalmar för att öfvertaga stiftsstyrelsen, åtföljdes han af Gæver, som blef biskopens adjunkt vid domkyrkan, i hvilken egenskap han tjänstgjorde till 1759, då han den 30 augusti erhöll fullmakt på komministraturen. Död i Kalmar den 1 april 1773.

14. GUSTAF ADOLF REINIUS föddes i Vickleby den 6 november 1740. Fadern var länslandtmätare. Blef fil. magister i Uppsala 1767 och prästvigdes i Kalmar den 12 december 1768 på kallelse af kanslirådet P. Linnerhjelm på Ebbetorp att vara huspresthos honom. Han förordnades tillika af biskop Schröder att vara adjunkt i Dörby och Kläckeberga prebendeförsamlingar. Sedan han 1773 tjänstgjort någon tid vid domkyrkan, erhöll han den 25 augusti s. å. fullmakt på komministraturen och kvarstod där ända till den 1 maj 1789, då han tillträdde Torsås pastorat, hvartill han den 24 oktober 1787 erhållit fullmakt. Död såsom stiftets senior den 6 oktober 1817.

15. KARL ADAM FAGERROTH var son af d. v. komministern i Högsby, sedermera kyrkoherden i Böda, prosten O. Fagerroth, och föddes i Fliseryd å säteriet Ekhult 1748 under ett moderns besök hos sina föräldrar därstädes. Han blef fil. magister i Uppsala 1773 och prästvigdes den 12 november s. å. till adjunkt hos fadern i Böda. Från 1775 tjänstgjorde han dels såsom biträde hos prosten Frigelius i Madesjö, dels såsom

*) Clerus Calm. har namnet Gævert; men i konsistorieprotokoll kallas han Gæver, och i Herdaminne för Uppsala stift nämnes fadern J. O. Gæver. Komminister Gæver anmäldes en gång inför domkapitlet i Kalmar af lektor J. Stagnell för att han »gjort predikstolen till en skvallerbänk». Han hade nämligen i en predikan gjort en del anspelningar på en process i kämnärsrätten, i hvilken Stagnell var svarande part.

adjunkt vid domkyrkan. Befullmäktigad komminister här den 1 maj 1788 med tillträde 1789. Död i Kalmar den 17 maj 1792.

16. PER ANDERS LINDBOM, guldsmedsson, född i Kalmar den 22 mars 1758. Efter studier i Uppsala och Lund prästvigd i Kalmar den 27 november 1781 till biträde åt komminister Reinius. Vid dennes afflyttning från staden 1789 antogs han till högmässopredikant vid domkyrkan och kvarstod i denna befattning till 1795, då han, enhälligt kallad af församlingen, efter erhållen fullmakt tillträdde komministerstjänsten, den han innehade till 1805, då han tillträdde Källa pastorat. Erhöll transport till kyrkoherdebefattningen i Arby och Hagby med tillträde 1810. Död i Arby den 27 april 1828.

17. ANDERS FORNANDER, son till prosten d:r A. Fornander i Runsten, född därstädes den 19 april 1778. Fil. magister i Lund 1799, tjänstgjorde han sedan vid gymnasiet i Kalmar, där han befullmäktigades såsom adjunkt 1801. Prästvigd i Kalmar den 11 februari 1804, komminister här den 16 juli s. å. med tillträde 1805. Teologie kandidat i Lund 1807. Befullmäktigad såsom kyrkoherde i Gärdslösa den 29 april 1809, tillträdde 1910. Riksdagsfullmäktig för stiftet 1815, 1817 och 1823. Erhöll k. hofpredikants n. h. o. v. samt utnämndes till teologie doktor 1817. Död i Gärdslösa den 8 februari 1828.

18. NILS SAMUEL RUNEMARK, torparson från Madesjö, född den 20 oktober 1767. Efter studier i Kalmar och Lund prästvigdes han i Kalmar den 22 december 1798 samt blef pastorsadjunkt i Persnäs. Cantor gymnasii & scholæ i Kalmar den 11 mars 1803. Befullmäktigad komminister här den 9 januari 1810. Transport till komministerstjänsten i Fagerhult och Kråksmåla med tillträde 1814. Afsatt från prästämbetet 1821 för otillåtet tillgrepp af ekskog å boställets ägor. Död i Kalmar den 8 januari 1832.

19. KRISTIAN ARON v. SYDOW, född i Karlskrona den 11 december 1781, son till d. v. revisorn vid k. amiralitetet därstädes, sedermera landträntmästaren i Kalmar K. F. v. Sydow.

Fil. magister i Uppsala. Prästvigd i Kalmar den 31 januari 1807, tjänstgjorde han här dels såsom biträde åt stadskomminister Fornander, dels såsom domkyrkoadjunkt och vice kollega vid trivialskolan. Förordnad till bataljonspredikant vid Kalmar regemente den 1 februari 1808, var han regementet följaktig under dess svåra strapatser i olika delar af riket (han fick bl. a. till fots tillryggalägga vägen från Umeå till Eksjö) till i augusti 1809. Efter att sedan hafva tjänstgjort såsom pastorsadjunkt först i Kristvalla och sedan i Resmo blef han kollega vid skolan i Kalmar 1811 samt befullmäktigades till stadskomminister den 11 maj 1813 med tillträde 1814. Utan någon ledighet kvarstod han i denna tjänst under 20 år med allmänt vitsord om nit och trohet i sitt kall och en outtröttlig beredvillighet att söka uppfylla alla sina åligganden, huru många och tunga de än voro.*) Den 13 oktober 1832 befullmäktigades han af k. maj:t att vara kyrkoherde i Repplinge med tillträde 1834; erhöll transport till Åby 1843 med tillträde 1845. Kontraktsprost i Norra Möre. Död i Åby den 10 maj 1864.

20. NILS ISAK LÖFGREN, född i Högsby den 28 september 1797. Fadern var inspektor. Efter studier i Lund prästvigd i Kalmar den 14 december 1821, tjänstgjorde han ute i stiftet, till dess han från 1 juli 1829 förordnades att under pastors- och biskopsvakans bestrida pastoralvården vid domkyrkan i Kalmar i förening med amanuens- (tidvis därjämte notarie-)tjänsten vid konsistoriet. Befullmäktigades till stadskomminister den 25 juni 1833 med tillträde 1834. Tillika var han syssloman vid domkyrkan från 1841. Befordrades till kyrkoherde i Fagerhult 1843. Erhöll transport därifrån till Högsby 1858 med tillträde 1860. Kontraktsprost i Handbörd 1858 —1879. Död i Högsby den 7 december 1881.

»Prosten Löfgrens verksamhet såsom vice pastor och komminister i Kalmar bevarades länge i kärt och tacksamt minne.» (Sjöbring). Han var »en af vårt stifts prydnader». (Engström). Vackra frukter af hans historiska och biografiska forsk-

*) »Det sades en tid allmänt, att hvarje församling i stiftet, när den förlorat sin pastor, önskade stadskomminister v. Sydow till sin själasörjare.» (Sjöstrand).

ningar föreligga i de af honom utgifna arbetena *Kalmar och dess stift i Småland* samt *Tjänstemän vid församlingarna och läroverken i Kalmar stift.* Det senare arbetet torde få anses såsom oumbärligt för hvarje forskare i Kalmar-stiftets historia.

21. JONAS CARLSTEDT, hemmansägarson från Karamåla (däraf tillnamnet) i Vissefjärda, född den 2 juli 1806. Efter skolgång i Kalmar student i Lund 1826. Prästvigd i Växjö domkyrka den 10 april 1831. Efter ett års tjänstgöring såsom v. komminister i Vissefjärda fick han anställning vid skolan i Kalmar, där han blef kollega den 6 mars 1835. Under sin tjänstgöring vid skolan biträdde han ofta med predikande i domkyrkan, och till komministerstjänsten, som han fick tillträda 1843, erhöll han nästan enhällig kallelse. Med komministerstjänsten förenade han sysslomansbefattningen vid domkyrkan. Befordrades 1848 till kyrkoherde i Döderhult med tillträde 1850. Kontraktsprost i Stranda kontrakt 1863. Teol. doktor 1877. Död den 9 november 1883.

»Kunskapsrik, from och mild, utöfvade han såsom predikant och själasörjare stort inflytande. Genom sitt hjärtegoda, kärleksfulla deltagande vann han förtroende öfverallt.» (Engström).

22. PER KULLBERGER var komministerson från Dörby. Född där den 21 juli 1808. Efter studier i Kalmar och Uppsala blef han prästvigd i Kalmar den 8 januari 1832. Sedan han under flera år bestridt åtskilliga prästerliga och lärarbefattningar, den mesta tiden i Kalmar, befullmäktigades han 1848 att vara komminister vid domkyrkan med tillträde 1850. Han var tillika domkyrkosyssloman. Kyrkoherde i Dörby och Kläckeberga 1853, kontraktsprost i Norra Möre 1867. Död i Dörby den 7 februari 1878.

»Känd för kunskaper och duglighet i sitt kall.» (Sjöstrand), »Han lär i unga år ansetts som en god predikant i den Wallinska skolans stil.» (Sjöbring).

23. ANDERS HERMAN BOGISLAUS LIND, född i Gårdby den 12 juni 1814. Fadern var kronolänsman. Efter studier i Kalmar och Lund prästvigdes han i Kalmar 1838 och innehade tidvis olika förordnanden, mellan det han fortsatte studierna i Lund. Sedan han där promoverats till fil. magister 1844, fick han sin tjänstgöring i Kalmar, där han 1853 blef komminister, i hvilken befattning han kvarstod till 1860. Han var äfven syssloman vid domkyrkan. 1860 fick han tillträda kyrkoherdetjänsten i Fagerhult. Prost öfver Handbörds kontrakt 1882. Död såsom senior bland stiftets präster den 1 januari 1901.

24. KARL GEORG UDDENBERG föddes i Kastlösa den 10 november 1817. Fadern var kronolänsman. Prästvigd i Kalmar den 2 maj 1841. Komminister i Ålem 1853 med tillträde 1854. Därifrån erhöll han transport till komministerstjänsten i Kalmar, som han fick tillträda 1860. Kyrkoherde i Åby 1864 med tillträde 1866. Transport till Gärdslösa 1871. Kontraktsprost i Ölands Medelkontrakt s. å. Teol. doktor 1897. Död i Gärdslösa den 7 december 1897.

Framstående predikant, var han outtröttlig i att predika. De dagliga aftonbönerna sommartiden i domkyrkan utvidgade han till en början med textutläggningar och fick dem senare utbytta mot ett par bibelförklaringar i veckan. Han var ock en mycket nitisk missionsvän.

25. GUSTAF TEODOR TODE föddes i Kalmar den 8 september 1822. Fadern var sjökapten. Efter studier i Kalmar och Lund prästvigd den 1 juni 1848, verkade han under många år dels som lärare (bl. a. föreståndare för folkskoleseminariet) och dels som präst i olika befattningar i Kalmar samt valdes 1865 till komminister med tillträde 1866. Befordrades till kyrkoherde i Arby 1872 med tillträde 1873. Kontraktsprost i Södra Möre 1881. Död i Arby den 22 december 1893.

Det mycket goda anseende såsom präst, som prosten Tode med all rätt åtnjöt, hade han förvärfvat och befästat ej minst under sin tjänstgöring såsom v. pastor vid domkyrkan och stadskomminister i Kalmar.

b) 1:e komministrar vid domkyrkan.

1. AUGUST LÖTTIGER, hemmansägarson från Löttorp (däraf tillnamnet) i Högby på Öland, född den 29 juli 1836. Efter studier i Uppsala prästvigd den 10 juli 1864. Efter några års tjänstgöring som e. o. i Kalmar, bl. a. v. pastor, befordrades han 1869 till komminister i Ljungby med tillträde 1870. Därifrån erhöll han den 10 mars 1873 transport till den från 1870 s. k. 1:e komministerstjänsten vid domkyrkan, i hvilken tjänst han kvarstod till 1883, då han tillträdde kyrkoherdebefattningen i Åby efter val 1881. Kontraktsprost i Norra Möre 1901—1909.

2. JOHAN OTHO MEDELIUS var född i Vickleby församling på Öland den 16 september 1844. Fadern var sjökapten. Efter studier i Uppsala prästvigd i Kalmar den 16 september 1869. Redan 1870 vann han sin första befordran, då han valdes till innehafvare af den nyupprättade 2:a komministersbefattningen vid domkyrkan, hvilken tjänst han 1884 fick utbyta mot den 1:a. Befordrad till kyrkoherde i Kastlösa 1888 med tillträde 1890. Kontraktsprost i Ölands Södra kontrakt 1891. Erhöll 1894 transport till Madesjö. Död där den 10 september 1911. Prosten Medelius lämnade såsom predikant och själasörjare det allra bästa minne efter sig i de församlingar, där han tjänstgjorde. Icke minst gäller detta om Kalmar. Hans förkunnelse, alltid synnerligen vårdad till formen, var bibliskt enkel i sin undervisning, hjärtevärmande och vinnande.

3. OTTO RUDOLF HOFLUND, kyrkoherdeson, född i Segerstad på Öland den 11 september 1852. Efter studier i Lund prästvigd i Kalmar den 18 januari 1880. Befordrad till 2:e komminister i Kalmar den 25 september 1882 med tillträde 1885. Transport till 1:e komminister den 21 juli 1888 med tillträde 1890. Befordrad till kyrkoherde i Högby på Öland 1898 med tillträde 1899. Transport till Vissefjärda 1907, d:o till Ljungby 1915. Kontraktsprost i Södra Möre 1912.

4. JOHAN AUGUST THYLANDER, bondson från Oskars församling, född där den 14 juli 1854. Efter studier i Lund

prästvigd i Ljungby kyrka den 24 juni 1883. Befordrad till komminister i Mönsterås 1890 med tillträde 1892. Transport till 1:e komminister i Kalmar den 1 april 1899 med tillträde s. å. Under vakansen var han långa tider tillika v. pastor i församlingen. Utan föregående sjukdom död i Kalmar den 15 september 1916, efterlämnande ett i allo aktadt och vördadt minne.

5. AUGUST OSSIAN WALMARK, landtbrukarson från Valåkra (däraf tillnamnet), född i Högsby den 11 februari 1867. Efter studier i Uppsala prästvigd därstädes den 17 december 1895. Befordrad till 2:e komminister i Kalmar den 22 oktober 1898 med tillträde s. å., transport till 1:e komminister den 18 februari 1917 med tillträde 1918. Uppehöll konsistorienotariebefattningen vid domkapitlet i Kalmar under de fyra sista åren af dess tillvaro.

c) 2:e komministrar vid domkyrkan.

1. JOHAN OTHO MEDELIUS 1870—1884. Se 1:e komministrar, n:r 2.

2. OTTO RUDOLF HOFLUND 1885—1890. Se 1:e komministrar, n:r 3.

3. ALFRED FERDINAND LINDBLOM, född i Halltorp den 29 maj 1856, fadern var trädgårdsmästare. Efter studier i Uppsala prästvigd i Kalmar den 12 juni 1881. Befordrad till komminister i Åby 1885. Transport till 2:e komminister i Kalmar den 26 januari 1889 med tillträde 1890. Befordrad till kyrkoherde i Kristvalla 1898, transport därifrån till Torslunda 1911.

4. AUGUST OSSIAN WALMARK 1898—1918. Se 1:e komministrar, n:r 5.

5. ALFRED EMANUEL BORGVALL, hemmansägarson från Repplinge, född där den 4 maj 1860. Efter studier i Lund prästvigd i Kalmar den 13 juni 1888. Komminister i Ås och Ventlinge den 2 maj 1891 med tillträde 1892. Transport till 2:e komminister i Kalmar genom val den 5 augusti 1917. Tillträde 1918.

❋ ❋ ❋

II.

Domkyrkans klockare och kantorer.

NILS KARLSSON BECKSTADIUS (Bechstadius) VAR klockare och kantor vid domkyrkan, då denna år 1682 invigdes. Platsen som stadsklockare — så var den tidens titel — hade han fått före den 1 maj 1676 efter sin farbroder Olof Nilsson, och kantorsbefattningen följde med klockartjänsten. Därjämte blef han 1678 kantor vid läroverket (cantor scholæ). Han dog den 2 oktober 1710 jämte hustru och tre barn bland de första offren för den i Kalmar då begynnande pesten. Om dennas införande i Beckstadii hus och dess härjningar därstädes har en af sönerna, dåvarande studenten, sedermera kyrkoherden i Vissefjärda Karl Beckstadius lämnat en drastisk skildring.*) Beckstadius skall hafva varit en god sångare och har dessutom gjort sig känd som en flitig antecknare af märkligare tilldragelser i orten. Hans dagbok finnes ännu i behåll i allmänna läroverkets bibliotek.

Beckstadius, son af klockaren Karl Nilsson**), f. 1618, d. 1669, och Katarina (Karin) Nilsdotter, d. 1713 $^{16}/_{8}$, föddes i Kalmar 1656. Han var gift med *Elisabet Törning*, d. 1710 $^{4}/_{10}$, dotter af skräddaren i Kalmar Hemming Börjesson Törning och Maria Persdotter (Dam), d. 1710 $^{25}/_{10}$, och hade med henne barnen:

---

*) *Löfgren,* Kalmar och dess stift i Småland, h. 2, s. 126.

**) Beckstadiska släktens stamfader, som uppgifves härstamma från Bäckaby socken i Jönköpings län, hette ej Karl Karlsson, såsom Löfgren i Clerus Calmariensis uppgifver, utan Karl Nilsson och antogs redan som djäkne (gymnasist) till klockare vid stadskyrkan år 1649. Han dog 1669 då han efterträddes af sin broder Olof Nilsson, hvilken torde hafva aflidit vid midten af 1670-talet.

Katarina, f. 1686, d. 1765 $^{4}/_{12}$, gift första gången 1712 $^{27}/_{2}$ med komministern i Ljungby Jonas Svebilius och andra gången 1726 $^{16}/_{8}$ med handlanden i Kalmar Anders Törngren; *Daniel*, f. 1687, student i Uppsala 1706, d. i Stockholm 1709 $^{29}/_{5}$ genom drunkning; *Karl*, f. 1690 $^{8}/_{2}$, kyrkoherde i Vissefjärda 1729 $^{29}/_{6}$, d. 1739 $^{20}/_{11}$; *Johan*, f. 1692, bokbindare först i Karlshamn, sedan i Kalmar, där han lärt yrket hos sin farbroder, d. 1759 $^{19}/_{8}$, gift första gången i Kalmar med Magdalena Wendt, d. 1739 $^{5}/_{1}$, andra gången 1740 i Mörlunda med Brita Norlin, d. 1741 $^{13}/_{2}$, och tredje gången med Sofia Fredrika Ernestine von Plätt; *Sara*, f. 1703 $^{24}/_{9}$, d. 1703 $^{10}/_{10}$; *Maria*, d. 1710 $^{30}/_{9}$; *Elisabet*, d. 1710 $^{2}/_{10}$; *Kristina*, d. 1710 $^{4}/_{10}$. — Beckstadius ägde någon tid »fädernegården» n:r 352, äfven kallad »gamla klockargården» (Norra Långgatan 54—56), sedan n:r 313 (Västra Sjögatan 16), där han torde hafva bott, då pesten 1710 så svårt hemsökte hans familj. N:r 352 afbrann 1800 vid den stora eldsvåda, som då lade i aska nästan hela östra delen af staden.

Stadsklockarens lön ur kyrkkassan*) var vid Beckstadii tillträde till platsen följande:

10 tunnor spannmål, beräknade till	22:	16:	—:
$^{1}/_{2}$ lispund talg, beräknadt till	—:	28:	—:
Penningar för vissa ringningar m. m.	14:	21:	8:
D:o för kyrkans klädtvätt	2:	21:	8:
Summa daler smt	40:	22:	16:

och häri gjordes genom 1699 års stat ingen annan ändring, än att talgen beräknades till 1 dlr**), hvarigenom hela lönen blef 40 dlr 26 öre 16 pgr.***) Däremot ställde den nya staten vida större kraf på klockaren beträffande ringningarna, än förut varit vanligt i Kalmar. Här hade klockaren hittills blott svarat

*) När i denna uppsats talas om klockarens, kantorns eller organistens lön, åsyftas alltid lönen af kyrkan, om ej annat särskildt angifves. För lönerna från församlingen saknas i allmänhet uppgifter före 1800-talet.

**) Meddelanden från Kalmar läns fornminnesförening, VI, där 1699 års stat är tryckt s. 47 ff.

***) Daler (dlr) är i denna uppsats alltid daler silfvermynt (smt), när ej annat särskildt angifves. 1 dlr = 32 öre; 1 öre = 24 penningar (pgr). 1 dlr smt = 3 dlr kopparmynt (kmt). Genom myntrealisationen 1777 infördes räkningen i riksdaler (rdr), skilling (sk.) och runstycken (rst.). 1 rdr = 48 sk.; 1 sk. = 12 rst. 1 rdr i silfver, specie, var ursprungligen lika

för gudstjänstringningarna med den lilla klockan, hvarför 6 $^{2}/_{3}$ dlr af hans kontanta lön beräknats som ersättning, under det att samma ringningar med de båda stora klockorna ombesörjts af dödgräfvaren mot en årlig ersättning af 30 dlr. Denna senare post upptogs dock ej i 1699 års stat, ej heller omnämnes däri den särskilda ringare, som mot en lön af 15 dlr förrättat de ringningar med lilla klockan, hvilka dagligen skedde kl. 4 på morgonen och kl. 9 på aftonen. I staten heter det blott, att »klockaren skall förrätta ringningarna och hålla klocktygarna vid makt» mot årligt åtnjutande af $^{1}/_{2}$ lispund talg och kontant 14 dlr 21 öre 8 pgr. Till en början åtminstone ansågs också denna bestämmelse innehålla skyldighet för klockaren att bekosta alla de nämnda ringningarna. Den tycktes också stämma med kyrkolagens 24 kap. 32 §, som ålägger klockaren »att sörja för ringningen och klämtningen». Längre fram skedde dock en förändring häri, och man återgick till den gamla sedvänjan, att klockaren endast skulle sörja för vissa ringningar med den lilla klockan, under det af kyrkan aflönade ringkarlar hade att ansvara för de öfriga ringningarna. När detta inträffade, känner författaren ej. Mot slutet af 1700-talet var det dock ordnadt så.

Utom lönen af kyrkan hade klockaren en del sportler, såsom vid bröllop, barndop och begrafningar, hvarjämte han förmodligen i öfrigt åtnjöt vissa förmåner af församlingen, t. ex. kringgång med håfven, men härom upplysa ej nu tillgängliga handlingar något närmare. Endast i förbigående talas ett par gånger om klockartomten, hvaraf synes, som om den varit afsedd till fri bostad för klockaren*). Huru härmed än må förhålla sig,

---

med 1 rdr banko (riksens ständers banks sedlar) — 4 kr. —, men genom myntrealisationen 1830 bestämdes, att 1 rdr banko skulle vara $^{3}/_{8}$ af 1 rdr specie i silfver — 1 kr. 50 öre —, och förut (1802) hade bestämts, att 1 rdr riksgälds (riksgäldskontorets sedlar) skulle vara lika med $^{2}/_{3}$ af 1 rdr banko — 1 kr. —. 1855 infördes räkningen i rdr riksmynt (rmt) = 100 öre, och 1873 trädde benämningen krona i stället för riksdaler. — 1 rdr specie var före 1777 lika med 3 dlr smt, men sedan lika med 6 dlr. (Nordisk Familjebok).

*) På klockartomten — nu den tomt norr om kyrkan, på hvilken dennas materialbod är belägen — byggdes aldrig någon bostad åt klockaren, men annorstädes i staden — författaren vet ej hvar — fanns i slutet af 1700-talet och början af 1800-talet ett klockarboställe, som 1840 såldes, hvarpå klockaren fick hyresersättning.

säkert är, att klockarlönen, särskildt efter de ökade krafven beträffande ringningarna, ansågs alltför knappt tilltagen. Beckstadius klagade upprepade gånger däröfver och begärde domkapitlets hjälp till densammas förbättring, utan att han därmed vann något, åtminstone rörande domkyrkans lönebidrag.

I ett annat afseende ökades dock Beckstadii inkomster. Skötseln af tornuret, som till en början haft särskild klockställare, uppdrogs nämligen efter dennes död 1698 åt Beckstadius, hvilken därför uppbar i 1699 års stat anslagna 12 dlr. Genom denna anordning uppfylldes äfven kyrkolagens bestämmelse i 24 kap. 32 §, att klockaren »på behöriga tider skall ställa timklockorna»*).

2. OLAUS RUSENIUS, som efter Beckstadii död nästan ett år »under den bedröfliga pesttiden» upprätthållit klockartjänsten, antogs den 29 nov. 1711 af domkapitlet och den 5 dec. s. å. af domkyrkorådet till denna befattning, men som han ej ägde tillräcklig färdighet i sång, skulle någon annan utses till kantor. Tills vidare skötte dock Rusenius äfven denna del af tjänsten. År 1717 den 5 febr. föreslog landshöfdingen i domkyrkorådet, att en särskild kantor måtte utses att leda sången i kyrkan. Så synes också hafva skett, men *när* uppgifves ej. Vid slutet af 1718 innehades dock platsen af studenten Sven Larelius. Rusenius, som fortfarande förrättade klockartjänsten, dog genom drunkning den 22 aug. 1723, hvarpå kantor Larelius genast förordnades att tills vidare upprätthålla den härigenom lediga befattningen.

Rusenius, son af en båtsman, intogs vid 15 års ålder under namnet Olaus Erici i Kalmar skola 1701 $^{23}/_{5}$. Han gifte sig 1712 $^{14}/_{9}$ med *Märta Hansdotter Björk*, d. 1723 $^{9}/_{9}$, och hade med henne barnen: *Olaus Johannes*, f. 1713 $^{17}/_{7}$, d. 1717 $^{15}/_{6}$; *Isak*, f. 1714 $^{13}/_{7}$, student i Lund 1735, d. i Gärdslösa socken på Öland som informator hos bokhållaren Didrik Pihlqvist i Sörby 1742 $^{5}/_{1}$; *Susanna Elisabet*, f. 1715 $^{19}/_{11}$, d. 1721 $^{9}/_{2}$. — Rusenius ägde gården n:r 308 (Östra Sjögatan 19).

---

*) Vid gamla kyrkan hade klockaren skött tornuret (*segerverket* af tyska Zeiger = visare). Talgen hade då varit honom anslagen till ljus, så att han under den mörkare årstiden skulle kunna se att ställa uret.

Af domkyrkan uppbar Rusenius samma lön som företrädaren, 40 dlr 26 öre 16 pgr, jämte 12 dlr för tornurets skötsel, men liksom Beckstadius klagade han öfver densammas ringhet; «med 14 dlr i kontant lön kunde han ej betala ringkarlarna vid kyrkan», hvarför han också ständigt låg i tvist med dem om aflöningen. Rusenii ekonomiska ställning tyckes hafva varit vida svårare än Beckstadii*). Han var ej heller som denne kantor vid läroverket. För att i någon mån hjälpa honom i hans nöd under de bekymmersamma tidsförhållandena — de sista åren af Karl XII:s regering — beviljade domkyrkorådet den 18 november 1715 hans begäran att få öfvertaga dödgräfvarsysslan och därför uppbära lönen.

Åt kantorn var ingen lön anslagen — han åtnjöt blott sportler —, och Rusenius kunde ej afstå till honom något af sina redan förut alltför obetydliga inkomster. Öfver detta missförhållande besvärade sig Larelius upprepade gånger hos domkapitlet. Som han med hustru och barn befann sig i stor fattigdom, heter det i en skrifvelse den 29 mars 1721, anhöll han, att konsistoriet ville förhjälpa honom till någon ersättning för denna tjänst, som han nu så lång tid skött utan någon vedergällning. Saken hänsköts till domkyrkorådet, som slutligen den 13 okt. s. å. bestämde, att »hvar fjärde söndag skulle till kantorns förmån kringgång ske med en särdeles håf såväl i högmässan som i aftonsången». Härmed var dock Larelius ej belåten, utan begärde i en ny skrifvelse till domkapitlet i maj 1723 »att blifva förhulpen till någon bättre och viss lön». Innan något hann åtgöras härför, kom Rusenii död och ändrade förhållandena.

3. SVEN LARELIUS delade 1723 års lön med Rusenii arfvingar. Den 6 nov. 1723 antogs han af domkapitlet till ordinarie innehafvare af klockarbefattningen, hvari han stadfästes af domkyrkorådet den 26 april 1724. Härvid betonades ut-

*) I en skrifvelse till domkapitlet från juli 1718 talar Rusenius om det stora trångmål, hvari han befinner sig. »Gud vet här är en mycket svår tid», heter det bland annat, »och en rätt slätt inkomst, så att jag såväl som min hustru med suckande måste taga styfvern från munnen och gifva ringkarlarna, som väl behöfva den att köpa bröd för».

tryckligen, att han skulle vara både kantor (cantor templi) och klockare. Dödgräfvartjänsten, som hans företrädare en tid innehaft, skulle han äfven tills vidare få behålla. Under åren $^{1}/_{5}$ 1728—$^{1}/_{5}$ 1730 var han kyrkoföreståndare (syssloman). Han dog den 27 april 1734.

Larelius, son af en fiskare vid Ottenby, var född 1696. Han blef student i Lund och gifte sig i Kalmar 1718 $^{2}/_{12}$ med *Magdalena Ertman*, f. omkring 1690, d. 1751, dotter af skepparen Johan Ertman, samt hade med henne barnen: *Johannes*, f. 1719 $^{9}/_{10}$, student i Uppsala 1741, d. 1742 genom skeppsbrott på väg till Kalmar; *Daniel*, f. 1723 eller 1724, intogs i Kalmar skola 1734; en tredje son omtalas 1755, då han jämte brodern Daniel sålde deras andel i graf n:r 67 i domkyrkan. — Larelii änka, som lefde i Kalmar i stor fattigdom, skulle enligt k. resolutionen den 27 juni 1739 åtnjuta ett årligt understöd af 3 tunnor spannmål af kyrkan*), tills hon kunde blifva förhulpen in på hospitalet (här en försörjningsanstalt för fattiga och sjuka).

Klockarlönen var under Larelii tjänstetid densamma som förut, hvarjämte han åtminstone till en början fick bibehålla den 1721 beviljade håfgången. Däremot förlorade han aflöningen för tornurets skötsel, då särskild klockställare härför tillsattes. Under åren $^{1}/_{5}$ 1723—$^{1}/_{5}$ 1731 erhöll han i stället årligen 12 dlr som ersättning för att han skötte de stenkrukor, som utsatts på kyrkans hvalf för att uppsamla takdropp. Som kyrkoföreståndare åtnjöt han den härför i staten fastställda lönen, 8 tunnor spannmål.

4. PETER WAHLQVIST, som skött platsen under nådåret, blef 1734 ordinarie klockare och kantor med lön från den 1 maj 1735. Han dog den 9 oktober 1754.

Wahlqvist, son af åkaren Olof Persson Wahlqvist, d. 1738 $^{17}/_{4}$, och Katarina Björk, d. 71 år gammal 1753 $^{21}/_{4}$, var född i Kalmar 1711 $^{21}/_{11}$. Han gifte sig därstädes 1737 $^{16}/_{10}$ med *Anna Katarina Wallerman*, d. 45 år gammal 1760 $^{9}/_{6}$, dotter af slaktaren Magnus Wallerman, samt hade med henne barnen:

---

*) Redan den 16 september 1736 hade domkyrkorådet på eget bevåg beviljat Larelii änka dessa 3 tunnor spannmål.

Gertrud Katarina, gift 1760 28/11 med kronolänsmannen Johan Hössberg; *Anna Kristina,* f. omkring 1750, d. 1780 1/9, gift med styrmannen Gumme Bergström. — Wahlqvist ägde gården n:r 314 (Västra Sjögatan 14), nu förenad med en del af n:r 315, »gamla skoltomten».

Klockarlönen ökades under Wahlqvists tjänstetid genom den nyssnämnda k. resolutionen 1739 med 1 dlr 10 öre 16 pgr för klädtvätten. Den blef därigenom 42 dlr 5 öre 8 pgr. — Vid den reparation af domkyrkan, som ägde rum 1749, hade Wahlqvist tillsynen öfver arbetarna, hvarför han erhöll i extra arfvode 30 dlr.

5. LARS WITTENBERG antogs i september 1755 till klockare och kantor.*) Enligt kyrkolagens 24 kap. 31 § tillfrågades därvid församlingen, hvilket icke synes hafva skett förut. Wittenberg, som efter någon tid visade sig mycket oordentlig och därför flera gånger erhöll varning, blef på äldre dagar därtill mycket sjuklig, så att han ej själf kunde sköta tjänsten, utan till församlingens stora missbelåtenhet uppehöll den genom vanligen mindre dugliga biträden. Han dog den 16 juni 1789. Som han hvarken efterlämnade änka eller barn, fick en halfsyster till honom åtnjuta inkomsterna från tjänståret, mot villkor att hon aflönade den tjänstförrättande klockaren.

Wittenberg, son af skräddaren Johan Wittenberg, d. 65 år gammal 1755 22/11, och Helena Johansdotter Rulin, d. 68 år gammal 1754 25/3, var född i Kalmar 1725 15/7, intogs i skolan därstädes 1737 3/12 och blef student i Uppsala 1744 10/8. Han gifte sig första gången 1756 27/2 med företrädarens änka, *Anna Katarina Wallerman,* och andra gången med *Anna Sofia Ståhl,* d. 28 år gammal 1770 10/3, dotter af handlanden Peter Ståhl i Mönsterås. Med sin första hustru hade han tvillingarna: *Johan Henrik,* som vid 13 års ålder intogs i Kalmar skola 1771 10/10, och *Helena Margareta.* Båda dogo före fadern, som testamenterade sin kvarlåtenskap till halfsystern Maria Sofia Snapp. — Wittenberg ägde gården n:r 314, som han fått med sin första hustru.

---

*) Från senare hälften af 1700-talet användes i protokoller och räkenskaper företrädesvis titeln *kantor.*

Under Wittenbergs tjänstetid skedde den stora myntrealisationen år 1777. Klockarlönen förvandlades därigenom från 42 dlr 5 öre 8 pgr till 7 rdr 1 sk. 4 rst. specie. En tunna spannmål uppfördes härvid i kyrkoräkenskaperna till 18 skilling, men längre fram, omkring 1787, till 36 sk., hvarigenom klockarlönen kom att beräknas till 10 rdr 37 sk. 4 rst.

6. PETER GRÆSBERG, som på sista tiden skött tjänsten, valdes af församlingen den 11 april 1790 till klockare och kantor, sedan pastor (biskop Wallenstråle) uppsatt tre på förslag, allt i enlighet med k. resolutionen den 20 nov. 1786. Lönen skulle han uppbära från den 1 maj 1790. Hans val öfverklagades, men blef beståndande. Græsberg dog änkling den 27 jan. 1805.

Græsberg, son af skeppstimmermannen Anders Græsberg, d. 52 år gammal 1768 $^{22}/_{5}$, och Katarina Svensdotter, d. 80 år gammal 1792 $^{24}/_{2}$, var född 1751 i Kalmar, i hvars skola han intogs 1762 $^{8}/_{2}$. Han ägnade sig sedan åt musiken och uppehöll vid flera tillfällen vikariat dels som klockare och kantor, dels som organist. Någon tid på 1780-talet synes han hafva varit organist och stadsmusikant i Visby. Han var gift och hade åtminstone två barn: *Anders Karl,* som for utrikes, och *Anna Katarina.*

Klockarlönen förblef under Græsbergs tjänstetid oförändrad.

7. NILS CARLSTRÖM, som omedelbart efter Græsbergs död förordnades att uppehålla tjänsten, valdes af församlingen den 3 nov. 1805 till klockare och kantor. Han dog den 16 april 1839, efterlämnande änka*) och oförsörjda barn.

Carlström, som var född i Madesjö socken i Kalmar län 1776 $^{24}/_{2}$, blef student i Lund 1805. Han gifte sig första gången

---

*) Carlströms änka ville utarrendera nådåret till v. klockaren Anders Peter Ågren mot 500 rdr riksgälds och rätten att få bebo klockarbostället under hela året, men församlingen, som ansåg, att klockarens inkomster uppgingo till endast 900, högst 1,000 rdr rgs, bostället inberäknadt, bestämde på Ågrens begäran, att änkan skulle nöja sig med 425 rdr, om hon ville under året disponera bostället, som ansågs kunna gifva 75 rdr i hyra.

i Kalmar 1806 $^{14}/_{10}$ med *Ingrid Kristina Forsberg*, f. 1774 $^{16}/_{1}$, d. 1831 $^{23}/_{12}$, och andra gången 1833 $^{31}/_{1}$ med *Karolina (Karin) Elisabet Svensson* från Karlskrona, f. 1810 $^{19}/_{12}$. I första giftet hade han sonen *Nils August*, f. 1811 $^{3}/_{8}$, d. före 1835, och i andra giftet tre barn: *Augusta Elisabet*, f. 1833 $^{9}/_{3}$; *Nils Johan*, f. 1835 $^{15}/_{9}$; *Albertina Andriette*, f. 1839 $^{4}/_{8}$, således efter faderns död. — Carlström ägde gården n:r 385 (Fiskaregatan 46) och n:r 175 utom staden.

Under Carlströms tjänstetid ökades helt obetydligt klockarens lön, i det han från och med 1809 »för kyrkans klädtvätt samt morgon- och aftonringningar» bekom 3 rdr 16 sk. banko i stället för 3 rdr 5 sk. 4 rst.*), som han förut uppburit härför. Från och med 1819 höjdes samma arfvode till 4 rdr, hvarigenom hela lönen kom att uppgå till 11 rdr 32 sk. banko. Räkenskaperna upptaga visserligen dessa höjningar, men i domkyrkorådets protokoller återfinnes intet beslut därom.

8. ANDERS JOHAN JOHANSSON blef 1839 klockare och kantor med lön från den 1 maj 1840. Den 9 nov. 1859 antogs han till domkyrkosyssloman och den 13 nov. 1872 till musiklärare vid allmänna läroverket. Därjämte valdes han den 28 sept. 1870 till organist vid domkyrkan med tillträde den 1 maj 1873. Från den tiden hafva klockar-, kantors- och organistsysslorna varit förenade**). Johansson dog änkling d. 9 dec. 1897.

---

*) Uppgiften i kyrkoräkenskaperna, att klockaren bekom 3 rdr 5 sk. 4 rst. för klädtvätt samt morgon- och aftonringningar, är så till vida oriktig, som de nämnda ringningarna endast undantagsvis, om ens någonsin ansetts höra till klockarens åligganden. Före 1699 förrättades de af en särskild ringare med 15 dlr i lön (s. 33), längre fram före 1731 års brand af stadens vaktkarlar, sedan af de vanliga ringkarlarna, hvilka 1786 särskildt klagade öfver dessa ringningar, och i 1796 års instruktion för ringkarlarna åläggas dessa uttryckligen att förrätta morgon- och aftonringningarna. — De 3 rdr 5 sk. 4 rst., som räkenskaperna åsyfta, voro de i 1699 års stat för ringningar och klädtvätt upptagna 17 dlr 10 öre 16 pgr (s. 32) jämte 1739 års förhöjning 1 dlr 10 öre 16 pgr (s. 37), tillsammans 18 dlr 21 öre 8 pgr, hvilket genom realisationen 1777 blef 3. rdr 5 sk. 4 rst.

**) Kyrkostämman den 28 sept. 1870 uppställde som villkor för sammanslagningen af de tre tjänsterna, att dessas innehafvare förband sig att på egen bekostnad inöfva och aflöna en kör af folkskolebarn att biträda vid

Johansson, son af en hemmansägare (rusthållare), var född 1817 7/10 i Ryssby socken i Kronobergs län. Han tog 1832 organist- och kantorsexamen i Lund samt 1839 15/3 samma examen vid musikaliska akademien, af hvilken han 1856 blef associerad. År 1840 1/12 gifte han sig första gången med *Amalia Berg,* f. 1818 18/2, d. 1861 25/8, dotter af Karl Fredrik Berg, boktryckare i Kalmar, och Anna Helena Forsander, d. 44 år gammal 1832 16/1, samt andra gången 1862 15/8 med hennes syster *Ulrika Berg,* f. 1821 24/12, d. 1892 18/2. — Med första hustrun hade han barnen: *Johan Alfred,* f. 1841 18/8, d. 1862 9/12; *Karl Henrik Amadeus,* f. 1842 29/9; *Hilda Amalia,* f. 1844 3/2, död, gift med kyrkoherden i Wärmdö pastorat S. J. Kallberg; *Anna Ludovika Vilhelmina,* f. 1845 31/12, gift med ångbåtskaptenen H. Strümpel i Kalmar; *Oskar Mauritz,* f. 1848 22/9; *Gustaf,* se n:r 9; *Paulina Ulrika Aurora,* f. 1855 7/11, d. ogift 1879 17/10. — Johansson ägde gården n:r 123 och halfva 124 (Storgatan 56).

Under Johanssons tjänstetid skedde några mindre förändringar i domkyrkans bidrag till klockarlönen. För ringningar och tvätt uppbar klockaren 4 rdr banko. Som Johansson emellertid »enligt gammal praxis» årligen måste betala samma summa till ringkarlarna och således ej fick någon ersättning för kyrkans klädtvätt, begärde och erhöll han den 24 april 1841 en förhöjning härför af 3 rdr 16 sk. Redan den 14 sept. 1842 minskades å andra sidan hans lön med 4 rdr, mot det han befriades från en del ringningar med mellanklockan, som af missförstånd ålagts honom*). Däremot, förklarade domkyrko-

---

koralsången under de offentliga gudstjänsterna i domkyrkan — ett villkor, som Johansson i skrifvelse den 22 augusti s. å. redan godkänt. Kostnaderna för denna kör beräknades till 250—300 rdr per år.

*) De 4 rdr, hvarmed klockarens lön 1842 minskades, hade han, förklarade domkyrkorådet, hittills erhållit ur kyrkokassan att därmed aflöna den, som vid veckogudstjänster ringt mellanklockan. Så var dock ej förhållandet. Större delen af dessa 4 rdr utgjordes af de i 1699 års stat för ringningar i allmänhet upptagna 14 dlr 21 öre 8 pgr med senare tillägg. I 1796 års instruktion för ringkarlarna heter det i öfrigt: »Den, som har turen hvar sjätte vecka att ringa kl. 4 och 9, ansvarar ock för onsdags- och fredagsringningarna med mellanklockan». — Ringkarlarna, som ej längre erhöllo sina 4 rdr af klockaren, fingo ersättning af kyrkan.

rådet, tillhörde det honom fortfarande att ansvara för alla ringningar till gudstjänst och för lik med lilla klockan. Dessa ringningar afsade sig dock Johansson den 1 mars 1848, och därmed synes domkyrkorådet hafva låtit sig nöja. År 1868 försvunno ur räkenskaperna äfven ofvannämnda 3 rdr 16 sk., som sedan 1842 bokförts som ersättning för kyrkans klädtvätt, hvilken därmed upphörde att vara ett klockarens åliggande. Från den tiden betalade kyrkan till klockaren endast 10 tunnor spannmål och kontant 3 rdr, detta senare såsom ersättning för äldre tiders 1/2 lispund talg. De 10 tunnorna spannmål lämnades till 1842 in natura, men från och med nämnda år löses enligt domkyrkorådets beslut all kyrkans lönespannmål med penningar enligt markegång med tillagd forlön. Endast klockaren uppbar under åren 1842—1856 fortfarande 6 t:r från landsförsamlingen in natura.

Klockarens 10 t:r spannmål, förvandlade först till 63 kubikfot och sedan till 16,487 hektoliter, äro nu sammanslagna med organistens 19 t:r 28 kappar, förvandlade först till 125,2 kf. och sedan till 32,764 hl. (se längre fram), tillsammans 49,251 hl.

Om församlingarnas bidrag till klockarens lön må nämnas, att Johansson redan 1840 vid tillträdet till klockar- och kantorstjänsten öfverenskommit med stadsförsamlingen, att han i stället för boställe, som åtminstone de närmast föregående klockarna åtnjutit, skulle få hyresersättning med 120 rdr rmt, som den 23 maj 1866 höjdes till 300 rdr, mot det att tvänne i hans löneförmåner ingående kollekter skulle upphöra. År 1870 utbyttes sportlerna mot 200 rdr, som uppfördes på den fasta lön af 600 rdr, hvilken 1842 kommit i stället för den för båda parterna ytterst obehagliga »omgången», då klockaren gick omkring till stadens invånare och själf af dessa uppbar en obestämd afgift. År 1842 upphörde också en del kollekter, som klockaren dittills uppburit, utom de tvänne, som afskaffades först 1866. Dessa klockarens (kantorns) löneförmåner — kontant lön, hushyra samt sportel- och kollektersättning —, hvaraf landsförsamlingen betalar en del, utgå ännu i hufvudsak. I samband med tjänstsammanslagningen 1873 minskades dock klockarens kontanta lön liksom organistens. Båda församlingarna lämnade sedan till »organisten och kantorn», som

det heter i 1899 års af k. maj:t fastställda stat, tillsammans 1,554 kr. 48 öre, hvaraf 1,448 kr. 74 öre kommo på stadsförsamlingen och 105 kr. 74 öre på landsförsamlingen. Nu (1918) uppgår församlingarnas bidrag till 2,405 kr. 78 öre, hvaraf stadsförsamlingen lämnar 2,300 kronor.

Utom den i det föregående omtalade lönen dels af kyrkan, dels af församlingarna, uppbar klockaren sedan gammalt såsom extra ordinarie inkomster en del af de afgifter, som erlades för likringningar, grafőppningar, likvagn m. m. Första uppgiften härom har författaren påträffat i domkyrkorådets protokoll den 27 maj 1789, däri det heter, att det arfvode, som klockaren förut åtnjutit för lik- och själaringningar med den lilla klockan, skall vid nästa vakans tillhöra sysslomannen, emot det han svarar för sådana ringningar med berörda klocka samt därtill består och vidmakthåller tygel och rem till densamma, hvilket klockaren underlåtit. Så skedde ock vid Wittenbergs frånfälle samma år, men genom en öfverenskommelse den 14 aug. 1790 mellan dåvarande sysslomannen (Lindwall) och den nye klockaren (Græsberg) återfick denne senare en del af det förlorade, emot det han åtog sig de nämnda ringningarna. Det mesta behöll dock sysslomannen.

Ehuru sålunda dessa inkomster minskats under Græsbergs tjänstetid, uppgingo de ännu för Carlström till omkring 20 rdr banko årligen, men då Johansson 1848 afsade sig alla ringningar med den lilla klockan, nedgingo klockarens extra inkomster till omkring 20 kronor; de inflöto sedan endast för grafőppningar och likvagn.

Efter Johanssons död hafva på oförklarligt sätt dessa inkomster ej obetydligt ökats. Den del af afgifterna för likringningar och dylikt, som vid ofvan omtalade öfverenskommelse mellan Lindwall och Græsberg tillföll sysslomannen och enligt bevarade räkenskapsböcker (specialer) för åren 1825—1893 uppbars äfven af Lindwalls efterträdare, upptages i nu använda special, som börjar 1907, på klockaren. Denne påföres där sina gamla extra inkomster under titeln »kantor» och de nya under titeln »klockare». Tillsammans uppgå de till nära 150 kronor årligen. Som domkyrkorådets protokoller tiga i denna fråga och den special saknas, hvari ändringen första gången

upptagits, kan för närvarande ej utredas, hur denna ändring uppstått.

9. GUSTAF JOHANSSON valdes den 26 april 1898 till klockare, kantor och organist. Han var då sedan den 2 nov. 1887 musiklärare vid allmänna läroverket, från hvilken befattning hans företrädare på egen begäran fått afsked med pension den 17 aug. s. å. Han dog den 29 nov. 1913. »Johansson var en ovanligt begåfvad musiker och en musikutöfvare af hög rang». (Lind).

Son af företrädaren, föddes Johansson 1850 $^{27}/_{11}$ i Kalmar, där han blef student 1869 $^{1}/_{6}$. År 1881 $^{31}/_{5}$ aflade han organistexamen vid musikkonservatoriet i Stockholm och 1882 $^{31}/_{5}$ musiklärarexamen därstädes samt erhöll samma dag betyg i kontrapunkt, musikens historia och estetik. Han gifte sig i Kalmar 1901 $^{9}/_{11}$ med *Ida Inez Emilia Berglund* från Tyringe i Finja socken i Kristianstads län, f. 1880 $^{15}/_{4}$. Äktenskapet var barnlöst.

10. BIRGER ANREP-NORDIN valdes den 18 mars 1915 till innehafvare af de tre förenade befattningarna med tillträde den 1 maj s. å. Han var förut sedan den 23 mars 1914 musiklärare vid allmänna läroverket.

* * *

III.

Domkyrkans organister.

DÅ KALMAR DOMKYRKA 1682 INVIGDES FÖR ALLmän gudstjänst, saknade den både orgel och organist. Den gamla kyrkans orgel, som nedtagits 1678, låg ännu nedpackad i lårar i materialhuset, men år 1684 uppsattes den i domkyrkan af orgelbyggaren Magnus Åhrman från Mönsterås, hvilken också skötte spelet å densamma »under helgen». För denna sin tjänstgöring uppbar han den 9 jan. 1685 trettio dlr kmt. Kort därefter erhöll domkyrkan sin förste organist.

1. KRISTIAN LUDVIG CRAMPO (Krampau), som i dec. 1684 anländt från Stockholm, antogs efter någon tids tjänstgöring på prof den 11 mars 1685 till organist, men reste sin väg redan vid mikaelstiden s. å. och »gaf sig bland konstpiparna i Karlskrona». Han uppbar i lön »efter staten och vanligheten» 400 dlr kmt per år.

Krampau, son af dansmästaren och hofmusikanten Reimert Krampau, f. 1639, d. 1688, och Susanna Freischlag, var född 1668*) och sålunda endast 16 år, då han kom till Kalmar.

2. HANS NILSSON LINDEKROK skötte tjänsten, sedan Krampau rest, till den 1 juli 1687, men tyckes ej hafva uppburit mer än halfva lönen.

3. MARTINUS (Mårten) HANSSON HOLTZ. Som Lindekrok ej torde varit fullt lämplig för platsen, vände sig veder-

---

*) *Örnberg,* Svenska ättartal, XI, s. 131 not 2.

börande i början af 1687 till hofkapellmästaren G. Düben i Stockholm, för att denne skulle skaffa kyrkan »en god och kapabel organist», hvarför han erhöll 8 dlr smt i arfvode. Vid midsommar 1687 anlände också Holtz till Kalmar och antogs efter några månaders prof den 26 oktober s. å. till organist vid domkyrkan med en lön af 400 dlr kmt per år, hvilket dock genom staten af 1699 nedsattes till 300 dlr kmt (100 dlr smt). Holtz stannade likväl kvar i Kalmar, där han dog den 24 april 1709. På sista tiden tyckes han hafva skött sig mindre väl. Den 22 jan. 1708 förmanas han därför af domkapitlet »att spela riktigt på orgorna».

Holtz efterlämnade änka, som dog 1710 $^{18}/_{12}$. Hennes namn förekommer dock ej i kyrkböckerna. Barnen voro åtminstone tre: *Margareta,* f. 1703 $^{1}/_{9}$, d. 1704 $^{9}/_{3}$; *Sofia,* f. 1705 $^{28}/_{4}$, d. 1710 $^{24}/_{2}$; *Alexander,* f. 1707 $^{4}/_{1}$, d. 1709 $^{1}/_{8}$.

4. JAKOB REHNBOM, som blef Holtz efterträdare, fick fullmakt den 10 april 1710 med lön från den 1 maj s. å. Som det efter några år visade sig, att Rehnbom ej kunde sköta sin tjänst — förmodligen för sjukdoms skull —, beslöt domkapitlet den 5 febr. 1717, att en annan organist skulle anskaffas. Rehnbom lämnade till och med Kalmar. År 1719 återkom han visserligen, men »i ett mycket beklagligt tillstånd med en lam och borttagen kropp». Som han därtill var utfattig, beslöt domkapitlet den 4 nov. 1719 att anmoda församlingen om »ett kristligt förskott uti bäckenet» till honom. Vid detta tillfälle kallas han före detta organist. En kortare tid var han äfven kantor vid läroverket.

Rehnbom var gift och hade fyra barn: *Johan Henrik,* f. 1710 $^{31}/_{12}$, d. späd; *Ingeborg,* f. 1712 $^{14}/_{8}$; *Andreas,* f. 1714 $^{12}/_{4}$; *Johan Henrik,* f. 1716 $^{31}/_{12}$.

5. JOHANNES LUNDEMARCK. Efter Rehnboms afgång stod organistplatsen ledig hela året 1717, tills den i jan. 1718 gafs åt gymnasisten Johannes Lundemarck från Linköping, dit man vändt sig till domkapitlet med förfrågan, om där funnes någon lämplig person för sysslan. Lundemarck, som antagits till organist på biskop Rudeens i Linköping rekommen-

dation, stannade dock endast ett år i Kalmar. I jan. 1719 erhöll han på egen begäran afsked för att begifva sig till någon akademi. Nu stod platsen åter ledig, denna gång i trenne år, 1719—1721.

6. HANS HJORT, hautboist och f. d. organist i Bogesund, antogs af domkapitlet till organist vid domkyrkan den 21 febr. 1722, hvartill landshöfdingen i bref af den 27 samma månad gaf sitt bifall. Påskdagen, som 1722 inföll på den 24 mars, började han göra tjänst medelst spelande på kyrkans orgelverk, men redan efter 9 månader afgick han den 24 dec. Följande år (1723) på våren afreste han från orten, men återkom längre fram till Kalmar.

Hjort var gift första gången med *Anna Hagelström*, d. 66 år gammal 1752 $^{26}/_{1}$ och andra gången 1754 med pigan *Maria Skragge*, d. 70 år gammal 1772 $^{28}/_{5}$. Han hade sannolikt flera barn, bland dem *Maria Kristina*, f. 1723 $^{15}/_{2}$.

7. JOHAN KRISTIAN ENGELHARDT, son till en musikant i Karlskrona och själf musikant i Kalmar, hade flera gånger under de föregående årens vakanser varit i fråga till organisttjänsten, men först mot slutet af 1722 blef han antagen med lön från den 1 jan. 1723. Någon tid därefter blef han äfven kantor vid läroverket. Engelhardt, som uppgifves hafva varit »en treffelig musikus, men benägen för dryckenskap och slagsmål», visade sig slutligen försumlig i sina tjänster, hvarför han upprepade gånger varnades af domkapitlet, som därvid den 15 dec. 1731 tillade, att han borde afhålla sig från prosthuset i Ljungby*) till förekommande af vanrykte. I början af 1734 tog Engelhardt på grund af domkyrkorådets föreställningar om hans ämbetsförseelser godvilligt afsked från organistbefattningen. Lönen fick han dock, som det tyckes, utan tjänstgöring be-

*) Kyrkoherden i Ljungby, kontraktsprosten Joakim Witte, hade aflidit i Stockholm den 23 mars 1731, men änkan, Anna von Saltzaw, med hvilken Engelhardt redan i mannens lifstid underhållit en förbjuden bekantskap, bodde ännu kvar i prästgården. År 1737, då Engelhardt lämnade orten, följde hon honom till Stockholm. Clerus Calm., s. 72.

hålla till den 1 maj s. å. 1737 afreste han till Stockholm, där han var född.

Engelhardts släkt torde härstammat från Tyskland. Åtminstone fick han den 9 aug. 1726 tjänstledighet för en resa dit i ändamål att bevaka sin arfsrätt. Skulle det blifva honom ogörligt att hemkomma igen till jultiden, utfäste han sig att inställa sig vid första öppet vatten på våren. Under hans frånvaro skulle förre organisten i Åby Dahlgren uppehålla hans tjänst.

8. AXEL ÖRING, hautboist vid gardet, antogs den 11 nov. 1734 till organist vid domkyrkan, då han af den besparing, som gjorts under tjänstens vakans, undfick 30 dlr till respenningar fram och åter till Stockholm för att taga afsked från sin beställning vid gardet. År 1736 den 15 sept. blef han kantor vid läroverket. Han dog den 15 jan. 1739.

Öring var gift med *Kristina Wideman,* d. 68 år gammal 1760 $^{24}/_{9}$, hvilken efter mannens död stannade kvar i Kalmar som barnmorska. Med henne hade han tre barn: *Axel Henrik,* f. 1733, handlande, d. 1788 $^{4}/_{5}$, gift första gången med Helena Åbrandt, d. 40 år gammal 1765 $^{14}/_{4}$, och andra gången med Charlotta Abrahamsson, d. 58 år gammal 1785 $^{26}/_{8}$; *Alexander,* vid 8 års ålder intagen i Kalmar skola 1741 $^{13}/_{10}$; *Maria Elisabet,* gift med handlanden Nils Åhlström.

9. MARTIN UGARPH, som uppehöll tjänsten under nådåret $^{1}/_{5}$ 1739—$^{1}/_{5}$ 1740, antogs till blifvande ordinarie innehafvare af densamma med fullmakt af den 20 juni 1739 och lön enligt stat från den 1 maj 1740. Missbelåten med den obetydliga lönen, sökte han sig dock ifrån Kalmar och fick 1755 anställning i Malmö, dit han afreste i medlet af mars. På sista tiden hade han hemfallit åt dryckenskap och ett oskickligt lefverne, så att domkapitlet funnit sig föranlåtet att varna honom.

Ugarphs inkomster i Kalmar hade af domkyrkorådet ej obetydligt förbättrats. Redan från och med 1741 hade man låtit honom årligen i stället för penningar såsom en del af lönen öfvertaga 6 tunnor spannmål af kronotionden (domkyrkotunnan) från Ölands södra mot efter ett pris af $4^{1}/_{2}$ dlr tunnan, och 1754 hade han utom dessa 6 t:r fått öfvertaga återstoden

af tionden från nämnda område eller ytterligare 13 t:r 1 fj. spannmål efter 5 dlr tunnan, räknadt från år 1753 och sedan framgent, således tillsammans 19 t:r 1 fj. årligen till ett för tidens förhållanden mycket lågt pris. I allmänna handeln kostade 1750 en tunna råg 8 2/3 dlr, 1756 10, 1758 16, 1759 13 o. s. v.*) — Under Ugarphs sista år utbetaltes organistlönen på följande sätt:

6 t:r spannmål à 4 1/2 dlr.........	27 dlr
13 t:r 1 fj. spannmål à 5 dlr......	65 dlr 20 öre
Kontant	7 dlr 12 öre
Summa	100 dlr smt

Efter Ugarphs afresa blef det något öfver fyra års vakans i fråga om organistbefattningen. Visserligen förklarades platsen två gånger ledig och nya organister tillsattes: första gången Anders Widegren från Vimmerby och andra gången Johan Dybeck från Halmstad, men ingen af dem öfvertog befattningen. Lönen syntes dem båda för ringa. Då platsen sålunda ånyo blef ledig, beslöt domkyrkorådet att vänta med dess tillsättande, tills det nya orgelverk, som man just då höll på med, blifvit färdigt.

10. HANS HANSSON BJÖRKMAN, organist i Nyköping, antogs till organist i Kalmar den 11 maj 1759, samma dag domkyrkans nya orgel blef godkänd; magistraten, stadens äldste och större delen af församlingen voro därvid närvarande. Lönen bestämdes till 200 dlr, hvaraf hälften skulle enligt staten utgå af kyrkan och hälften af församlingen efter öfverenskommelse**). Enligt en senare uppgift hade Björkman beviljats af hvarje matlag 6 öre smt, till dess han kunde blifva kantor vid läroverket. Detta lönetillskott utbetalte borgerskapet, äfven sedan han 1763 antagits till denna plats. År 1767 erhöll Björkman kallelse att blifva direktor musices i Strängnäs och var betänkt på att lämna Kalmar i maj samma år, helst som stadens invånare nu tycktes vara benägna att indraga det förut

*) Sveriges historia från äldsta tid till våra dagar, V (1879), s. 384.

**) Endast stadsförsamlingen deltog häri. Landsförsamlingen började först vid midten af 1800-talet att bidraga till organistens aflöning.

beviljade anslaget. Han öfvertalades dock att ännu en tid stanna kvar i Kalmar. Förmodligen beviljades honom fortfarande det omnämnda lönetillskottet. «Känd för ovanliga talanger, uppkallades Björkman 1772 till Stockholm att biträda vid kröningsmusikens utarbetande och exekvering, hvarefter han stannade kvar i hufvudstaden och engagerades som sångare vid stora operan». (Clerus Calm.)*) Efter växlande öden återkom han på 1790-talet till Kalmartrakten, där han bodde några år på Holmskvarn i Hagby socken. Björkman var, säger hans samtida Löfman, »en förträfflig sångare och musikant, allmänt älskad och aktad. Koral- och figuralmusiken har näppeligen varit i så hög grad ibland den inöfvade ungdomen som under hans styrelse.»

Björkman, son af klensmeden Hans Björkman och Maria Warg, var född i Arboga 1730 $^{24}/_{1}$. Han var gift med *Maria Lorentsson* och hade med henne en son och fyra döttrar, af hvilka senare en hette *Maria Kristina*, f. i Kalmar 1771 $^{24}/_{10}$, och en annan *Magdalena*, d. på Holmskvarn 10 år gammal 1796 $^{3}/_{2}$. Under sina sista år skall Björkman och hans hustru hafva bott i Västervik. — I Kalmar ägde Björkman någon tid gården n:r 333, som nu ingår i allmänna läroverket. Den afbrann 1800, hvarpå tomten s. å. inköptes af skolkassan.

11. PER ÖMAN, kammarmusikus hos hertigen af Östergötland, antogs efter församlingens hörande till organist vid domkyrkan den 18 febr. 1774.**) Enligt Clerus Calm. var han en kort tid äfven kantor vid läroverket. År 1779 den 1 okt. afgick han från sin befattning vid domkyrkan och flyttade till Karlshamn, där han erhållit samma plats. Öman hade »en rund tid» haft permission, hvarunder hans syssla skötts af organisten i Persnäs Peter Græsberg, sedan klockare och kantor vid domkyrkan.

Öman, son af mätaren Cornelius Öman, d. 72 år gammal 1772

*) I Kalmar klagade man öfver hans långa frånvaro, hvarunder »sysslan hade blifvit illa bestridd och orgelverket icke väl medfaret». Domkapitlet hade därför anmodat honom att hemresa, men han hade ej svarat.

**) Först sedan Björkman 1773 blifvit spinnhusinspektor i Stockholm, förklarades hans plats i Kalmar ledig till ansökan.

$^{21}/_{3}$, och Brita Elisabet Aspegren, d. 68 år gammal 1782 $^{2}/_{8}$, var född i Kalmar 1750 $^{11}/_{12}$ och intogs i skolan därstädes 1757 $^{3}/_{5}$. Han synes liksom företrädaren hafva fått ett visst lönetillskott af församlingen. Den af domkyrkan lämnade lönen utgjorde fortfarande endast 100 dlr, förvandlade i 19 t:r 1 fj. spannmål och 7 dlr 12 öre i penningar, efter myntrealisationen 1 rdr 11 sk. specie. Under Ömans sista tjänstår utbetaltes hans lön på följande sätt:

6 t:r spannmål à 36 sk.	4 rdr 24 sk.
13 t:r 1 fj. spannmål à 40 sk. ...	10 rdr 45 sk.
Kontant	1 rdr 11 sk.
Summa	16 rdr 32 sk. specie,

hvilket motsvarade 100 dlr smt före myntrealisationen.

12. JONAS HAMMARGREN, elev vid musikaliska akademien, antogs den 12 maj 1780 till organist vid domkyrkan*), hvarvid man dock alldeles förbigick församlingen**). Han dog den 21 nov. 1826, änkling och barnlös, så att inga nådårsberättigade arfvingar funnos.

Hammargren, som vid sin död 1826 var 77 år gammal, hade varit gift med *Anna Margareta Byström,* d. 65 år gammal 1811 $^{24}/_{12}$, änka efter urmakaren Lars Callerström. — Han fick med sin hustru gården n:r 330, som afbrann 1800. Tomten ingår nu i allmänna läroverket.

Följden af församlingens förbigående vid Hammargrens val visade sig snart. Då H. 1782 hos församlingen anhöll om någon förbättring af lönen, svarade denna, att som han ej blifvit vald af församlingen, »funno de sig icke vid att öka hans lön, utan får han åtnöjas med hvad honom efter staten bestås». Denna lön synes därjämte i någon mån hafva försämrats.

*) Platsen måste två gånger förklaras ledig, innan kompetenta sökande anmälde sig. I den senare annonsen skulle enligt domkyrkorådets beslut den 20 nov. 1779 omtalas ej blott den ordinarie lönen utan äfven »de förmåner, som förre organisten igenom församlingens beviljande innehaft och äfven nu torde erhållas, om tycke förvärfvas».

**) Ehuru det finns en stads- och en landsförsamling, sammanfattades dessa i äldre tider ofta under det gemensamma namnet *domkyrkoförsamlingen.*

Huru detta tillgått, framgår dock icke ur nu tillgängliga handlingar. I räkenskaperna för 1780 upptages organistlönen till blott 18 t:r spannmål efter 41 sk. 2 rst. tunnan i stället för 19 t:r 1 fj. efter dels 36 sk., dels 40 sk. tunnan, som den varit under Hammargrens företrädare, jämte 1 rdr 11 sk. specie som förut i penningar, hvilken summa den 2 april 1814 förvandlades till 1 t:a 6 fj. spannmål (något för högt), så att hela lönen kom att utgå i spannmål med 19 t:r 6 fj. in natura.

Af församlingen fick Hammargren slutligen en lönetillökning i »omgång, som han själf uppbar i håfven». Däremot synes han hafva fått afslag på en begäran, som han 1814 framställde, att i stället för omgången en viss afgift måtte fördelas på församlingens ledamöter till det belopp, att han med säkerhet erhölle 100 rdr banko.

13. ANDERS HOLMBERG. Som samtliga de efter Hammargrens död på förslaget uppsatta sökandena voro så pass framstående, att de befriats från prof, uppdrog församlingen på sockenstämma den 1 april 1827 åt domkyrkorådet att tillsätta ny organist, hvartill den 25 april s. å. utsågs v. organisten vid Storkyrkan i Stockholm Anders Holmberg. Hans fullmakt är daterad den 6 juni 1827. Den 18 juni 1835 blef han kantor vid läroverket och den 15 mars 1837 direktor musices därstädes. Han dog den 29 juli 1870 efter en långvarig och svår sjukdom.

Holmberg, son af en bonde, var född 1799 $^{15}/_{2}$ i Gryts socken i Södermanlands län. Efter förberedande undervisning af organisten Wallin i Västerås afslutade han med goda vitsord sina studier vid musikaliska akademien i Stockholm, hvarpå han 1822—1827 tjänstgjorde som v. organist vid Storkyrkan därstädes. Han var gift med *Amalia Kjellberg*, f. i Kalmar 1819 $^{31}/_{5}$, d. därstädes 1890 $^{24}/_{4}$, dotter af guldsmeden Nils Lorens Kjellberg, f. 1773 $^{22}/_{2}$, d. 1830 $^{7}/_{8}$, och Kristina Holmström, f. 1789, d. 1872 $^{12}/_{3}$. Äktenskapet var barnlöst. Holmbergs änka, som själf sjuklig hade att underhålla sin sängliggande åttioåriga moder, fick *två* nådår.

Under Holmbergs tjänstetid utbetaltes kyrkans aflöning till organisten med 19 t:r 6 fj. spannmål in natura till 1842, men

från och med detta år löses spannmålen med penningar efter markegång med tillagd forlön (s. 41). I 1843 års räkenskaper insmög sig ett fel, som sedan ej blifvit rättadt. 19 t:r 6 fj. utskrefvos där som 19 t:r *28 kappar* (i stället för 19 t:r 24 kappar), hvilka sedan förvandlades först till 125,2 kubikfot och sedan till 32,764 hektoliter.

Af församlingen (stadsförsamlingen) erhöll Holmberg liksom företrädaren ett lönetillskott, som till en början uppbars af honom personligen genom »omgång» hos församlingens medlemmar, utan att hvarken han eller de riktigt visste, huru mycket hvar och en skulle betala. År 1848 ändrades dock omgången till en fast lön af 600 rdr rmt liksom för klockaren (s. 41). Efter Holmbergs död sammanslogs organistlönen, hvaraf landsförsamlingen nu öfvertagit en del, med klockarlönen och blef då liksom denna minskad.

14. ANDERS JOHAN JOHANSSON blef organist vid domkyrkan den 28 sept. 1870 med tillträde den 1 maj 1873. Se i öfrigt n:r 8 bland klockare och kantorer.

15. GUSTAF JOHANSSON blef organist vid domkyrkan den 26 april 1898. Se i öfrigt n:r 9 bland klockare och kantorer.

16. BIRGER ANREP-NORDIN blef organist vid domkyrkan den 18 mars 1915 med tillträde den 1 maj s. å. Se i öfrigt n:r 10 bland klockare och kantorer.

* * *

IV.

Domkyrkorådet.

DÅ KALMAR DOMKYRKA ÅR 1699 VAR I DET NÄRmaste färdig, utfärdade Karl XII genom k. br. den 24 maj s. å. stat för densamma.*) »Emedan inkomsten», heter det i det k. brefvet, »merendels består i spannmål och åtskilliga andra intrader, som till något visst och säkert kvantum ej uträknas kan, alltså förpliktas oeconomus (kyrkoföreståndaren) alla sådana kyrkans inkomster ärligt i sina räkningar till namnen och själfva persedlarna upptaga och med *landshöfdingens, biskopens, domprostens***) och konsistorii* kommunikation spannmålen förvandla kyrkan till godo efter högsta markegång och sedan såväl för uppbörd som utgift och kyrkans inventarium göra riktig reda och räkning, blifvande alldeles förbjudet att gravera kyrkan med några flera personers löningar emot denna föregående stat, så kärt hvarjom och enom är att undvika det ansvar, som däruppå följa lärer». — Beträffande behållna pen-

---

*) K. maj:t hade redan flera år förut infordrat nödiga uppgifter för utfärdandet af en dylik stat, men biskop Schütte hade dröjt därmed så länge, att han fått en ny, skarp skrifvelse i denna fråga. »Alltså», slutar det k. brefvet, »blifva vi därutaf föranlåtna Eder härigenom anbefalla, det I ofördröjligen efter plägad kommunikation därom med landshöfdingen till oss inkommer med all den efterrättelse, som bemälta kollegium (kammarkollegiet) af Eder fordrar till berörda stats formerande». (K. br. d. 15 okt. 1695.)

**) Domprost fanns dock ej den tiden i Kalmar, då domkyrkoförsamlingen därstädes var prebende åt biskopen. Titeln domprost gafs likväl någon gång åt mera framstående teologie lektorer vid gymnasiet; åtminstone uppgifver Clerus Calmariensis, att lektorerna Canutus Choraelius och Erik Melén innehade densamma.

ningar bestämmes, »att de under *landshöfdingens, biskopens och konsistorii* disposition till säkert folk kunna utlånas på intresse emot säker pant och förskrifning».

Dessa bestämmelser utgöra första uppslaget till det sedermera s. k. *domkyrkorådet* i Kalmar.

Till en början rådde åtskillig oklarhet rörande domkyrkans förvaltning. Skulle den nya domkyrkan liksom de äldre kyrkorna af samma slag förvaltas helt och hållet enligt 1686 års kyrkolags bestämmelser, d. v. s. af biskop med konsistorium, i vissa fall med landshöfdingens råd och handräckning, eller skulle magistraten enligt stadens privilegier af 1620, jämförda med k. maj:ts resolution den 27 sept. 1675*), däri deltaga. Slutligen bestämde man sig för detta senare, då 1686 års kyrkolag ej syntes vara tillämplig på Kalmar domkyrka. Tid efter annan — till en början med flera års mellanrum — höllos under landshöfdingens ordförandeskap *kyrkoråd*, bestående af biskop med konsistorium jämte ett par medlemmar af magistraten, vanligen en borgmästare och en rådman; stundom deltog landskamreraren och åtminstone ett par gånger landssekreteraren. Det första kyrkorådet af detta slag synes hafva hållits den 4 november 1705**). I detsamma deltogo: landshöfdingen friherre Reinhold Rehbinder, biskopen d:r Henning Schütte, lektorerna E. Melin, I. Schultz, P. Dahlerus och J. Witte, landskamreraren J. Leuchovius, landssekreteraren P. Ruther, borgmästaren D. Mühlenbruck och rådmannen Gert Nilsson. Närmaste vården af domkyrkans ekonomi var liksom

---

*) I denna k. resolution, afgifven på borgmästare Björks besvärspunkter å stadens vägnar vid riksdagen i Uppsala 1675, heter det bland annat: »Kyrkodispositionen bör, efter som vanligt varit, blifva hos *magistraten och pastorem loci,* i följd af hvilket konsistoriales sig därmed ej befatta skola, — — — utan den försorgen dem allena, som förbemält är, vara anförtrodd».

**) De första sammanträdena kallades *konferenser* och deras protokoller infördes till och med 13/10 1721 bland domkapitlets. Från och med 24/4 1724 till och med 9/8 1726 äro de inbundna i slutet af rådstufvurättens dombok för 1724, och från och med 25/2 1744 finnas de i domkyrkorådets arkiv utom för 1790-talet. I samma arkiv finnas enstaka utdrag ur de nu saknade protokollerna från 1730- och 1790-talen.

vid gamla kyrkan öfverlämnad åt en kyrkoföreståndare, hvarom mera längre fram.

Så fortgick det till slutet af 1730-talet, då landskontoret framtedde den, som det synes, på sistone alldeles förgätna Karl XII:s stat af 1699 och vederbörande med anledning af bestämmelserna däri började betvifla lagligheten af magistratens deltagande i kyrkorådet. Landshöfding och biskop vände sig därför vid 1738 års riksdag å kyrkorådets vägnar till k. maj:t med förfrågan härom, förmenande det vara bäst för kyrkan, att *landshöfdingen med biskopen och konsistorium* bildade ett kyrkoråd tillsammans, hvarvid å stadens vägnar alltid *någon magistratsperson* måtte vara närvarande, och härtill gaf k. maj:t i resolution den 27 juni 1739 sitt samtycke.

Mot slutet af 1700-talet försvunno konsistorii medlemmar (lektorerna) plötsligen ur domkyrkorådet — benämningarna *kyrkoråd* och *domkyrkoråd* användes då omväxlande — utan att protokollerna lämna någon upplysning om orsaken därtill. Sista gången de nämnas såsom närvarande, är den 8 oktober 1790. Då deltogo i domkyrkorådet fem lektorer jämte vice landshöfding von Köhler med landssekreterare Westerström, biskop Wallenstråle och borgmästare Hoppenstedt. Sedan voro de ej med under nära 16 år. Själfva gjorde de dock ingen anmärkning däröfver förrän 1806, då de förfrågade sig hos domkyrkorådet, på hvad grund de blifvit uteslutna från detsamma.

Biskop Wallenstråle, till hvilken lektorerna först vändt sig med sin förfrågan, hade förklarat sig icke kunna lämna någon upplysning i saken och påminde sig icke, att någon fråga därom uppstått i domkyrkorådet. Detta hade dock fjorton dagar förut i biskopens närvaro haft öfverläggning om »af hvilka ledamöter bör ett fullsuttet kyrkoråd i Kalmar bestå?» och därvid kommit till det resultatet, att det borde bestå af landshöfding, biskop och en magistratsperson. Denna öfverläggning, som lektorerna fått reda på, hade just gifvit anledning till deras förfrågan.

Domkyrkorådets svar, som uppsattes af landshöfding Anckarsvärd, var mycket skarpt, men slutade med ett medgifvande, att, sedan frågan nu blifvit väckt, intet hinder funnes för lek-

torerna att, en, flera eller samtliga, deltaga i domkyrkorådets öfverläggningar. I nästa domkyrkoråd — den 11 juni 1806 — voro också fyra lektorer närvarande, hvilka landshöfdingen något ironiskt betygade »den fägnad, hvarmed han såg dem för första gången deltaga i domkyrkorådets öfverläggningar.» Sedermera infunno sig alltid de lektorer, som ej af en eller annan orsak voro förhindrade.

Anckarsvärd hade kommit till Kalmar såsom landshöfding i december 1790, således vid samma tid som lektorerna började uteslutas ur domkyrkorådet. Felet var dock ej hans. Upprepade gånger hade han frågat biskopen, om icke någon eller några af konsistoriales borde vara närvarande i domkyrkorådet, men alltid fått till svar, att biskopen representerade konsistorium och att ingen vidare behöfde kallas. Det öfverklagade missförhållandet berodde således hufvudsakligen på biskopen, men äfven på lektorerna själfva, som gärna synas hafva hållit sig undan det ganska besvärliga arbetet i domkyrkorådet. Åtminstone lade dem landshöfdingen detta till last.

År 1831 tillkom i domkyrkorådet ett nytt element, nämligen representanter för församlingarna.

Redan på 1780-talet hade saken varit på tal, i det genom skrifvelse från »stadens äldste» och magistraten 1783 begärts, att tvänne handlande och tvänne handtverkare måtte få inträda i kyrkorådet såsom ledamöter. Detta afslogs emellertid med hänvisning till den o van nämnda k. resolutionen af 1739. Men ville borgerskapet utse tvänne medlemmar som utan rösträtt deltoge i domkyrkorådet, så kunde man efter ett eller annat år, då nyttan däraf visat sig, hos k. maj:t söka och förmodligen erhålla bifall. Domkyrkorådet väntade sig stor nytta af sådana »honorarii» medlemmar »till att vinna församlingarnas benägenhet i kyrkoinkomsternas förökande samt vid förefallande reparationer till materialiers upphandlande för billigaste pris eller till äfventyrs sammanskjutande, vid besiktningar m. m.» Under sådana förhållanden återtogs emellertid den framställda begäran.

En liknande fordran framställdes 1825. Borgerskapet, som på allmän sockenstämma den 18 mars utsett två kyrkovärdar, en handlande och en handtverkare, begärde, att dessa skulle

få vara närvarande i domkyrkorådet »för att om kyrkans angelägenheter taga kännedom och i besluten därom deltaga». Detta senare afböjdes dock af samma skäl som förut: »det stred mot författningarna». Men »för att öfvertygas det kyrkorådet omsorgsfullt och noggrant vakar öfver kyrkans rätt och bästa» medgafs genom beslut den 25 maj s. å. de utsedda kyrkovärdarna att närvara vid domkyrkorådets sammanträden, dock utan rösträtt. Under de närmast följande åren var också åtminstone en af dem alltid närvarande i domkyrkorådet.

Gynnsammare ställde sig förhållandena i detta hänseende för församlingarna några år senare. För en större reparation å domkyrkan hade landshöfding Nerman vid riksdagen 1828—1830 lyckats utverka åt kyrkan ett lån å 16,666 rdr 32 skilling banko. På skuldförbindelsen fordrade bankofullmäktige borgen af domkyrkorådets medlemmar, en för alla och alla för en. Men då dessa ansågo det alltför betänkligt att åtaga sig ett dylikt ansvar, hänsköts saken till församlingarna, som å sockenstämma den 5 dec. 1830 åtogo sig ifrågavarande ansvarsskyldighet, dock med det af landshöfdingen själf föreslagna förbehållet, att de till lika antal med lektorerna (6) finge deltaga i domkyrkorådet.

Nu hade detta ingenting att invända, utan skyndade att begära k. maj:ts bifall till församlingarnas anhållan, hvilket ock gafs genom k. resolution den 12 febr. 1831, »så att domkyrkorådet hädanefter kommer att utgöras utom såsom för närvarande af landshöfdingen och biskopen jämte domkapitlets sex ledamöter och en magistratsperson jämväl af *sex bland stadens och landsförsamlingens innevånare*». Närmare bestämmelser saknas i den k. resolutionen.

På sockenstämma hade emellertid redan förut bestämts, att af de nya ledamöterna i domkyrkorådet skulle stadsförsamlingen utse *fem* och landsförsamlingen *en*. Nu beslöt stadsförsamlingen den 15 mars 1831, att ombud skulle väljas »med afseende på den klassifikation, hvari stadens samtliga innevånare fördela sig, hvadan ämbetsmannaklassen utser en, handelsklassen två och handtverksklassen två, samt att hvarje sålunda till ledamot i domkyrkorådet utsedd person skall vara förbunden att förblifva vid denna befattning i trenne års tid, så framt icke bortflyttning eller andra lagliga hinder göra honom

därtill urståndsatt. När dessa afgå, inväljer församlingen antingen dessa ånyo eller andra af samma klasser allt efter omständigheterna».

Till ledamöter i domkyrkorådet valdes samma dag af stadsförsamlingen: af ämbetsmannaklassen — landssekreteraren, lagmannen K. M. Lundstedt; ur handelsklassen — handlandena M. G. Fröberg och C. Elfving; ur handtverksklassen — tobaksfabrikören C. P. Sundberg och spegelfabrikören J. Stork. Landsförsamlingen valde hemmansägaren Olof Jakobsson i Berga. Redan dagen därpå — den 16 mars — deltogo dessa i domkyrkorådets förhandlingar.

Af ofvan nämnda valda ledamöter i domkyrkorådet kvarstodo Elfving och Sundberg till sin död, Fröberg och Stork afsade sig uppdraget, den förre 1834, den senare 1854, Lundstedt afgick 1838, då han blef borgmästare i Kalmar och som sådan ansågs självskrifven i domkyrkorådet och Jacobsson uteslöts 1839 på grund af oordentligt lefnadssätt. Omval nämnes ingen gång, ej heller var man vid val af nya ledamöter synnerligen noga med att hålla sig till samma klass, som den afgångne tillhört. Så t. ex. efterträddes Sundberg och Stork, som båda räknats till handtverksklassen, af handlandena S. G. Wiberg och G. Håkansson, Lundstedt såsom representant för ämbetsmannaklassen efterträddes visserligen af en annan ämbetsman, rådmannen G. Engzell, men denne följdes i sin ordning af murmästaren Olof Petersson o. s. v.

Fram mot slutet af 1800-talet och ett stycke in på 1900-talet tyckas bestämmelserna från 1831 års sockenstämma helt och hållet hafva varit glömda. Ledamöter stodo kvar öfver tre år utan omval, och man försummade till och med att välja nya ledamöter i stället för dem, som af en eller annan anledning afgingo. Sedan uppmärksamheten blifvit riktad härpå, beslöto församlingarna på gemensam kyrkostämma den 27 okt. 1911, att, som de gamla bestämmelserna om val af ledamöter i domkyrkorådet nu voro delvis föråldrade, skulle dessa val hädanefter ske jämlikt § 23 af gällande förordning om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd. Ledamöterna skulle sålunda väljas för fyra års tid, och af stadsförsamlingens första gången valda fem ledamöter skulle två vid slutet af det andra året efter

lottning utträda. Afginge ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstiden borde fyllnadsval anställas och den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den afgångne återstått.

Den 20 dec. samma år valdes enligt detta beslut nya medlemmar af domkyrkorådet, för stadsförsamlingen: majoren V. Jung, grosshandlaren V. F. Gullbrandsson, handlanden V. S. Johansson, byggmästaren Claus Johansson och snickaren J. A. Widell, samt för landsförsamlingen landtbrukaren Gustaf Karlsson i Berga. De nyvalda ledamöterna deltogo första gången i domkyrkorådets förhandlingar den 10 jan. 1912.

Domkyrkorådet var sålunda åter fulltaligt. Här må dock nämnas, att efter 1831 antalet af dess ledamöter ökats med en, i det att, sedan Kalmar 1878 fått *domprost,* denne enligt k. br. den 2 mars 1877 tagit säte och stämma i konsistorium och därmed också i domkyrkorådet. Detta bestod således, när det var som talrikast, af sexton medlemmar, nämligen *landshöfdingen, biskopen, domprosten, sex lektorer, en magistratsperson och sex af församlingarna valda**). Af dessa var landshöfdingen ordförande och biskopen vice ordförande.

Med sammanslagningen af Kalmar och Växjö stift undergick domkyrkorådet en väsentlig förändring. Biskop och domprost funnos ej längre i Kalmar, och det forna domkapitlets öfriga medlemmar upphörde med 1915 års slut att deltaga i domkyrkorådet. Den 13 dec.**) voro de sista gången närvarande i detsamma.

Hur domkyrkorådet i framtiden kommer att vara sammansatt, är för närvarande beroende på kungligt beslut. Domkyrkorådet har i skrifvelse till k. maj:t den 1 sept. 1915 föreslagit, att det må utgöras af landshöfdingen, biskopen, kyrkoherden,

---

*) Bland mera tillfälliga ledamöter af domkyrkorådet må nämnas vice pastorerna Johan Pihlblad och Nils Isak Löfgren, hvilka under pastorsvakanser vid domkyrkan (biskopsvakanser), som de uppehöllo, kallades att deltaga i domkyrkorådet, den förre under åren 1807—1810, den senare under åren 1827—1831.

**) Tiden för stiftssammanslagningen bestämdes genom k. br. den 30 juni 1915. Den egentliga sammanslagningen skulle äga rum den 1 aug., men vissa åligganden skulle intill årets utgång tillhöra det forna domkapitlet i Kalmar.

tre af domkapitlet i Växjö utsedda, i Kalmar stad bosatta personer, en magistratsperson samt två af Kalmar stads- och en af Kalmar landsförsamling utsedda ledamöter, att landshöfdingen må vara ordförande och biskopen vice ordförande, samt att, där ingen af dem är i rådet närvarande, särskild ordförande må för tillfället af rådet utses. För öfrigt heter det i domkyrkorådets skrifvelse, att stiftssammanslagningen icke synes böra föranleda ändring af gällande föreskrifter rörande vården om kyrkan och dess medel i annan mån än beträffande domkyrkorådets sammansättning.

Ett samtidigt framställdt förslag, att kyrkan fortfarande skulle få kallas domkyrka, har af k. maj:t afslagits.

Domkyrkorådets verksamhet var förr mycket mera omfattande än i senare tider. Den afsåg nämligen utom själfva kyrkan och dess egendom äfven en hel del uppgifter, som nu åligga andra myndigheter, särskildt församlingarnas kyrkoråd. Den nuvarande begränsningen af domkyrkorådets befogenhet till »vården af domkyrkan och dess tillhörigheter samt förvaltningen af de välgörenhetsfonder, som nu äro eller framdeles kunna blifva ställda under domkyrkorådet», tillhör 1863, då domkyrkorådet den 6 maj med anledning af k. maj:ts förordning om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862 frånsade sig alla andra åligganden.

❀ ❀ ❀

V.

Domkyrkans sysslomän.

KALMAR STADS PRIVILEGIER AF ÅR 1620 BESTÄMMA, att, såsom af ålder varit, två af borgerskapet skulle utväljas till *kyrkans föreståndare,* hvilka årligen åtta dagar före valborgsmässa hade att för uppbörd och utgifter göra en riktig räkenskap inför ståthållare, fogde, borgmästare, råd och 12 af de 24 män, som representerade menigheten vid öfverläggningar med rådet, och sådant uti kyrkoherdens närvaro. Upprepade gånger vid midten af 1600-talet påyrkade emellertid superintendenten Enander, att till kyrkoföreståndare måtte utses en präst, som kunde göra tjänst i kyrkan, men rådet afslog höfligt hans begäran, hänvisande till privilegierna. Under hela 1600-talet och ett stycke in på 1700-talet sköttes först den gamla kyrkans och sedan domkyrkans ekonomi af edsvurna borgare, som årligen utsågos därtill på valborgsmässorådstufva, på sista tiden dock endast *en.* Karl XII:s stat för domkyrkan af 1699 gaf ej anledning till någon ändring härutinnan. Kyrkoföreståndaren blef dock mera beroende än förut, särskildt af det kort därefter inrättade kyrkorådet.

1. KRISTIAN WITTE, handlande, var kyrkoföreståndare under ecklesiastikåret 1/5 1682—1/5 1683 och innehade sålunda platsen, då kyrkan invigdes den 24 juni 1682.*)

---

*) För kyrkoföreståndarna under öfvergångstiden mellan gamla kyrkans rasering 1678 och nya kyrkans invigning 1682, då gudstjänsten hölls i skolhuset å tomten n:r 315 (Norra Långgatan 31—33), hänvisas till domkyrkans byggnadshistoria (Meddelanden från Kalmar läns fornminnesförening, VI), s. 21.

Witte, son af handlanden Joakim (Jochim) Witte, d. 1654, och Katarina Kräll, d. 1670, var född i Kalmar 1639 $^{10}/_{4}$, handlande och rådman (1691), d. 1701 $^{28}/_{2}$. Han gifte sig 1675 $^{16}/_{11}$ med *Anna Nilsdotter Svan*, d 1710 $^{23}/_{11}$ i pesten, dotter af artillerilöjtnanten Nils Håkansson (Svan) och hade med henne 12 barn, af hvilka följande 6 öfverlefde fadern: *Joakim (Jochim)*, f. 1676 $^{9}/_{8}$, lektor i Kalmar, sedan kyrkoherde i Ljungby, prost, d. 1731 $^{23}/_{3}$, gift 1704 $^{24}/_{11}$ med Anna von Saltzaw, dotter af handlanden Joakim (Jochim) von Saltzaw; *Kristian*, student i Uppsala 1696, löjtnant, begåfvad, men obeständig, »får ej kredit», utsänd till Indien, men återkom, d. 1725; *Katarina*, d. 1710 i pesten, gift med fortifikationskaptenen Daniel Schmitt i hans första gifte; *Anna Lucia*, f. 1686 $^{30}/_{5}$, d. 1704 $^{24}/_{5}$, gift 1700 $^{14}/_{10}$ (knappt 14 $^{1}/_{2}$ år gammal) med kommissarien vid tjärkompaniet Alexander Mühlenbruch, f. 1675, d. 1715 $^{13}/_{8}$; *Fredrik*, handlande och rådman (1732) i Kalmar, flyttade 1742 från staden till sin gård Lufvehult i Bäckebo socken, d. där 1754, begrafven i domkyrkan i Kalmar, gift 1733 $^{1}/_{1}$ med Dorotea Rosenhagen, d. 1764, änka efter borgmästaren i Kalmar Hans Tesche; *Margareta Sofia*, f. 1695, d. 1713, gift 1710 $^{28}/_{12}$ med handlanden, sedermera rådmannen David Mühlenbruch, f. 1680, d. 1727 $^{7}/_{6}$*). — Witte, som var mycket förmögen, ägde bland annat gårdarna n:r 333—335 vid Stortorget och bebodde däraf n:r 334. Dessa tomter, som afbrunno 1800, ingå nu i allmänna läroverket.

X 2. HANS OLOFSSON (Olsson) STURK, guldsmed, $^{1}/_{5}$ 1683 —$^{1}/_{5}$ 1687. Valen till kyrkoföreståndare, hvilka, såsom nämndt, voro förlagda till valborgsmässorådstufva, skedde vanligen först några dagar in i maj, ja stundom först i juni, men som räkenskaperna gå efter ecklesiastikår, angifves här den 1 maj som början och slutet af föreståndarens tjänstgöringstid, om ej af någon särskild anledning större afvikelse ägde rum. Sturks första val skedde den 4 juni 1683 och hans omval den 9 juni 1684, 6 maj 1685 och 18 maj 1686.

*) För de biografiska uppgifterna hafva särskildt de Westrinska samlingarna varit af ovärderlig nytta. Öfverallt, där författaren varit i tillfälle att kontrollera dem, hafva de visat sig fullt riktiga.

X Förverkat nattvardskalken, som borgmäst Åkerlunds änka skänkte

Sturk, son af bryggaren och rådmannen Olof Larsson, d. 1664 $^{28}\,_{1}$, och hans första hustru, d. 1642, var född i Kalmar, guldsmed, slutligen ålderman, borgarkapten, d. 1705 $^{12}/_{2}$, gift med *Emerentia* — — —, d. 1678, änka efter sämskmakaren Mikael (Mickel) Fock. Med henne hade han dottern *Elisabet (Elsa),* d. 1706, gift första gången med juveleraren i Karlskrona Olof Tiste och andra gången med handlanden och bruksarrendatorn Bengt Weijnberg, d. i Kalmar 60 år gammal 1726 $^{14}/_{10}$. — Sturk ägde gården n:r 115 (Västra Sjögatan 4) och genom sitt gifte n:r 335, som sedan öfvergick till Kristian Witte.

3. MATTIAS OLOFSSON, handlande, $^{1}/_{5}$ 1687—$^{1}/_{5}$ 1688. Olofsson, först skeppare, sedan handlande och rådman, varnas för kortspel 1700 $^{19}/_{11}$, suspenderas på någon tid 1702 $^{26}/_{4}$, får 1707 $^{10}/_{10}$ afstå rådmanstjänsten till sin blifvande måg Jonas Starbeck, d. 1712 $^{20}/_{1}$. Han gifte sig första gången med *Sara Gunnarsdotter,* d. 1693 $^{1}/_{5}$, dotter af Gunnar båtsman, andra gången 1694 med *Margareta Maville,* d. 1702, dotter af tullnären Daniel Maville och änka efter kontrollören Erik Mascholl, och tredje gången 1703 $^{6}/_{10}$ med *Katarina Reuch,* d. 1736, dotter af handlanden Kasper Reuch och Anna Bremer. Af hans barn må nämnas: *Olof,* intogs vid 9 års ålder i Kalmar skola 1685 $^{22}/_{5}$ och afgick därifrån till Växjö 1692; *Katarina,* gift med fortifikationskassören Nils Krögerström; *Maria,* d. 1733 $^{20}/_{4}$, gift 1708 $^{14}/_{1}$ med Jonas Starbeck, d. 1723 $^{9}/_{1}$, rådman och kämnärspreses i Kalmar; *Magdalena,* gift med kronofogden i södra motet på Öland Magnus Aspegren; *Brita,* d. 1731 $^{24}/_{12}$. — Olofsson ägde flera gårdar, af hvilka han synes hafva bebott n:r 76 (nu Turisthotellet), som afbrann 1765 vid den eldsvåda, som då lade i aska hela västra delen af staden.

4. JOHAN MÜHLENBRUCH, bryggare, $^{1}/_{5}$ 1688—$^{1}/_{5}$ 1706. Johan Mühlenbruch, yngre broder till borgmästaren Didrik Mühlenbruch, nämnes första gången 1677 $^{24}/_{10}$, då han får tillstånd att brygga, d. 1720 $^{4}/_{1}$. Han var gift med *Maria Theen* (på grafstenen i domkyrkan står *von Teen),* d. 1720 $^{18}/_{6}$, dotter af pistolsmeden Ludvig Theen (född i Lybeck, men i

slutet af 1600-talet bosatt i Kalmar) och änka efter krukmakaren Henrik Ros. Äktenskapet var barnlöst. — Mühlenbruch ägde bland annat gården n:r 27 (Storgatan 8).

5. JOAKIM (Jochim) RUDOLPH, handlande, $^{1}/_{5}$ 1706—$^{1}/_{5}$ 1708.

Rudolph, son af handlanden Rudolph Castens*), d. 1670, och Anna Lambrecht, d. 1680, intogs i Kalmar skola i sitt 8:e år 1671 $^{15}/_{8}$, handlande med borgared 1683 $^{10}/_{10}$, då han bar namnet Castens, 1682 $^{20}/_{11}$ kallades han Rudolphsson och Rudolph, då han 1708 $^{5}/_{12}$ fick fullmakt som rådman, d. 1724 $^{29}/_{1}$. Han var gift med *Helena Scheder,* d. 1730 $^{26}/_{6}$, dotter af handlanden Per Håkansson (Scheder), d. 1682 $^{22}/_{3}$, och Elin Jönsdotter. Äktenskapet var barnlöst. — Rudolph ägde gårdarna n:r 5 (Storgatan 20) och n:r 81—82 (Kaggensgatan 5), den senare afbränd 1765.

6. NIKLAS ERLANDSSON WESTMAN, skräddare, $^{1}/_{5}$ 1708 —$^{1}/_{5}$ 1711.

Westman, slutligen ålderman, d. 1715 $^{21}/_{9}$, var gift med *Kristina Svensdotter Moring,* d. 1719 $^{18}/_{8}$, dotter af skräddaren Sven Nilsson Moring och Maria Bengtsdotter. Med henne hade han 4 barn: *Ingeborg,* d. 70 år gammal 1751 $^{17}/_{9}$, gift 1713 $^{11}/_{10}$ med accisskrifvaren Johan Elg; *Sven,* intogs vid 12 års ålder i Kalmar skola 1708 $^{19}/_{2}$; *Maria,* f. 1702 $^{28}/_{2}$, d. 1706 $^{9}/_{10}$; *Helena,* f. 1705 $^{1}/_{5}$, d. 1705 $^{29}/_{10}$. — Westman ägde gården n:r 122 (Storgatan 54).

7. HENRIK WENDT, handlande, $^{1}/_{5}$ 1711—$^{1}/_{5}$ 1712.

Wendt, son af Mikael (Mickel) Wendt, handlande och bisittare i kämnärsrätten, d. 1704 $^{18}/_{9}$, och Ingeborg Bernegau, d. 1710 $^{11}/_{12}$, var född omkring 1690, intogs vid 11 års ålder i Kalmar skola 1691 $^{19}/_{2}$, blef handlande, ehuru det gick illa med honom, slutligen bokhållare hos tjärkompaniet, d. 1726 $^{26}/_{3}$.

---

*) I inskriptionen öfver portalen å huset n:r 20 Storgatan förekommer namnformen *Cerstens,* som väl får stå för stenhuggarens räkning. I rådstufvurättens protokoller förekommer vanligen formen *Castens,* någon gång *Carstens.* Hvilket är riktigast?

Han gifte sig 1705 $^{14}/_{5}$ med *Gunilla Franck,* d. 1732 $^{2}/_{1}$, dotter af handlanden Claus Franck, och hade med henne barnen: *Mikael,* f. 1706 $^{5}/_{12}$, d. 1709 $^{2}/_{9}$; *Ingeborg Maria,* f. 1708 $^{25}/_{3}$; *Henrik,* f. 1711 $^{7}/_{8}$, gift som kopparslagaregesäll i Mönsterås 1747; *Anna Katarina,* f. 1714 $^{2}/_{1}$, gift 1732 $^{22}/_{10}$ med aktuarien Nils Ludelius.

8. HANS MIKAEL (Mickel) KRAHNER, handlande, $^{1}/_{5}$ 1712 —$^{1}/_{5}$ 1714.

Krahner, först byggmästare, sedan handlande, d. 1714 $^{20}/_{12}$, var gift med *Anna Hingstman,* d. 1726, änka efter snickaren Elias Mattsson Spore. Med henne hade han barnen: *Johan Simon,* d. 1701 $^{27}/_{3}$; *Margareta,* d. 1741 $^{28}/_{3}$, gift 1720 $^{22}/_{11}$ med handlanden Alexander Thamsten; *Anna,* f. 1702 $^{23}/_{8}$, d. 1704 $^{15}/_{3}$; *Johan Mikael (Mickel),* f. 1705 $^{12}/_{2}$, handlande, d. 1778 $^{14}/_{5}$, gift med Dorotea Maria Lewenhagen, d. 55 år gammal 1766 $^{22}/_{4}$. — Krahner var en välmående man, som förtjänat sin förmögenhet på kyrkbygget. Han fick i sitt gifte gården n:r 300 samt förvärfvade n:r 299 och 298 (Fiskaregatan 5 och 7). Namnet Krahner är fästadt vid en af Hans Mikael Krahner och hans hustru gjord stipendiedonation å »4,000 caroliner, som gör 250 dlr smt, till de fattige scholægåssars underhåll här vid Calmare gymnasium, för det att den högste och store Guden nådigst välsignat vårt företagande i handel och vandel samt bevarat oss för svåra sjöskador och andra olyckor».

9. HANS LARSSON GALLE, handlande, $^{1}/_{5}$ 1714—$^{1}/_{5}$ 1716.

Galle, son af en gästgifvare i Ukna socken, blef handlande i Kalmar, d. 78 år gammal 1754 $^{30}/_{1}$. Han gifte sig 1702 $^{26}/_{10}$ med *Katarina Hansdotter,* d. 1734 $^{31}/_{1}$, dotter af skepparen Hans Johansson och Katarina Jakobsdotter. Med henne hade han barnen: *Hans,* f. 1703 $^{26}/_{6}$, d. 1705 $^{1}/_{12}$; *Margareta,* f. 1705 $^{30}/_{11}$, gift med en löjtnant Falk i Karlskrona; *Kristina,* f. 1707 $^{15}/_{3}$, gift första gången 1741 $^{1}/_{12}$ med guldsmeden Jeremias Britt och andra gången med guldsmeden Lars Häggberg, båda i Kalmar; *Katarina,* f. 1708 $^{14}/_{10}$, d. 1776 $^{13}/_{5}$, gift 1743 $^{27}/_{2}$ med tenngjutaren Bengt Ståhlström; *Lars (Lorens),* f. 1711 $^{24}/_{10}$, handlande, d. 1749; *Magdalena,* f. 1714 $^{13}/_{3}$, d. 1773 $^{2}/_{3}$, gift

första gången med borgaren Sven Hellgren och andra gången 1749 8/10 med borgaren Johan Gottlieb Herold. — Galle ägde gården n:r 18 (Södra Långgatan 29), som afbrann 1765.

10. ARNOLD TROLLE, handlande, 1/5 1716—1/5 1717. Trolle blef handlande i Kalmar med borgared 1702 19/5, d. 1725 20/12. Han gifte sig första gången 1702 28/5 med *Margareta Weijdling,* d. 1704 18/2, dotter af handlanden Jörgen Weijdling, andra gången 1705 6/12 med *Margareta von Saltzaw,* d. 1707 21/9, dotter af handlanden Joakim (Jochim) von Saltzaw, f. 1657, d. 1710 25/4, och Katarina Klasdotter Ellers, d. 1708 27/2, och tredje gången med *Katarina Elisabet Ehrenström,* d. 1738 1/9, dotter af häradshöfdingen Nils Ehrenström. Han hade i första giftet barnen: *Georg (Jöran),* f. 1702 10/12, student i Uppsala 1721, kanslist och notarie i kammarrevisionen; *Emerentia,* f. 1704 21/1, d. efter några dagar; i andra giftet: *Katarina Margareta,* f. 1706 13/12, d. 1714 29/3; i tredje giftet: *Nils Alexander Herman,* f. 1713 19/2; *Emerentia,* f. 1714 17/8, d. 1714 21/11; *Abraham,* f. 1717 7/7; *Johan,* f. 1719 12/4; *Maria Kristina,* f. 1721 10/8, d. i Hagby socken 41 år gammal 1762 27/10, gift med Henrik Hedin, bokhållare på Lovers bruk; *Arnold,* f. 1724 4/1, d. 1724 18/7. — Trolle ägde gården n:r 89 (Södra Vallgatan 21), som afbrann 1765.

11. MIKAEL (Mickel) WEIJDLING, handlande 1/5 1717—1/5 1722. När Weijdling 1722 lämnade sin befattning, hade han en skuld till kyrkan af 1,003 dlr 30 öre 23 pgr smt.

Weijdling, son af handlanden Jörgen Weijdling, d. 1684 26/10, och Katarina Fock, d. 1738 13/5, var född i Kalmar 1680, handlande och rådman (1723 6/12), d. 1738 17/12. Han gifte sig första gången 1704 12/1 med *Anna Wendt,* d. 1710 25/12, dotter af handlanden Mikael Wendt, och andra gången 1712 7/5 med *Elisabet von Saltzaw,* d. 1747 13/10, dotter af handlanden Joakim von Saltzaw. Han hade 18 barn, 4 i första giftet och 14 i det andra: *Georg (Jöran),* f. 1704 10/12, kyrkoherde i Resmo, d. 1761 20/11; *Mikael,* f. 1706 9/8, handlande och dykerikommissarie i Kalmar, säges 1764 vara sinnessvag, död 1767 i Stubbemåla i Mönsterås socken, gift 1736 med Elisabet Edenberg, d. 46

år gammal 1765 $^{29}/_{5}$, dotter af rådmannen i Jönköping Edenberg; *Peter,* f. 1707 $^{24}/_{7}$, handlande i Kalmar, d. 1756 $^{18}/_{7}$, gift med Maria Elisabet Krætzmer, dotter af Anton Krætzmer i Örebro och Kristina de Besche; *Johan,* f. 1709 $^{20}/_{6}$, kom sannolikt till Uddevalla; *Juliana Katarina,* f. 1713 $^{2}/_{3}$; *Anna,* f. 1714 $^{26}/_{3}$, d. 1718 $^{25}/_{10}$; *Alexander,* f. 1716 $^{19}/_{6}$, handlande i Linköping, d. 1764; *Margareta Elisabet,* f. 1717 $^{30}/_{7}$, d. 1717 $^{7}/_{8}$; *Joakim,* f. 1718 $^{20}/_{9}$, d. 1738 $^{17}/_{7}$; *Margareta Elisabet,* f. 1719 $^{27}/_{9}$, d. 1719 $^{30}/_{10}$; *Fredrik,* f. 1721 $^{4}/_{8}$; *Emerentia,* f. 1722 $^{31}/_{10}$, d. i Hagby 1758 $^{14}/_{8}$, gift 1757 $^{11}/_{4}$ med magasinsskrifvaren vid Lovers bruk Nils Svensson Berg; *Kasper,* f. 1724 $^{15}/_{1}$; *Margareta Elisabet (Greta Lisken),* f. 1725 $^{24}/_{7}$, d. 1800 $^{28}/_{5}$, gift 1761 $^{16}/_{8}$ med buntmakaren Johan Henrik Wasserman; *Klaes Henrik,* f. 1726 $^{4}/_{12}$, d. 1732 $^{2}/_{6}$; *Maria Dorotea,* f. 1728 $^{24}/_{8}$; *Daniel,* f. 1730 $^{8}/_{7}$, handlande och dykerikommissarie, d. 1770 $^{7}/_{4}$, gift med Magdalena Elisabet Dahlberg, d. 58 år gammal 1784 $^{9}/_{2}$; *Ulrika,* f. 1732 $^{26}/_{1}$*). — Weijdling ägde gården n:r 24 (nu apoteket Lejonet), som afbrann 1765.

Kort efter Weijdlings tillträde till kyrkoföreståndarbefattningen utfärdade domkapitlet af magistraten enligt domkyrkorådets anmodan författad *instruktion för kyrkoföreståndaren,* hvilken instruktion den 30 juli 1717 godkänts af landshöfdingen Adam Karl De la Gardie.

År 1722 den 9 maj klagade borgarna vid valborgsmässorådstufva öfver olägenheten att vara kyrkoföreståndare, som de i många år varit underkastade till stort hinder i sin borgerliga näring, samt begärde, att en präst måtte enligt kyrkolagen därtill utses**). Någon kyrkoföreståndare blef ej heller vid detta tillfälle vald.

En orsak till borgarnas dåvarande obenägenhet för kyrkoföreståndarskapet var nog också att söka däri, att domkapitlet yrkade, att föreståndaren skulle ställa borgen för sig. Den siste borgare, som innehade befattningen, handlanden Mikael Weijdling, förklarade åtminstone redan 1720, att han icke

*) Om släkten Weijdling, se i öfrigt *Sjöström,* Kalmar nation i Lund, s. 89 f.

**) Af en samtida skrifvelse till landshöfdingen framgår, att magistraten afsagt sig »den försorg, hvilken de sig förr åtagit vid kyrkan».

längre ville bibehålla densamma, om man fordrade borgen af honom.

Då kyrkan sålunda 1722 stod utan föreståndare eller, som det heter i kyrkolagen, *syssloman*, utsåg domkapitlet på landshöfdingens begäran en prästman till denna befattning.

12. PETER KULLBERG, obefordrad präst, sedan kollega, $^{4}/_{7}$ 1722—$^{1}/_{5}$ 1724. Till en början beslöt domkapitlet den 23 maj 1722 att erbjuda platsen jämte hospitalsföreståndarskapet åt förste apologisten och kantorn vid läroverket Olaus Cedergren, som prästvigts 1718. Emellertid synes något hinder hafva kommit emellan, ty redan den 30 maj lämnas samma erbjudande åt komministern i Runsten Karl Broddson, som samtidigt skulle blifvit kantor vid läroverket. Ehuru denne den 4 juni förklarade sig benägen att mottaga de erbjudna befattningarna, utnämnde domkapitlet den 4 juli till kyrkoföreståndare en tredje prästman, Peter Kullberg. Denne, som ursprungligen varit missiverad att sköta nådåret vid komministraturen i Resmo, hade just återkommit därifrån och meddelat domkapitlet, att han ej kunnat komma öfverens med änkan. Som Kullberg var obefordrad och domkapitlet för tillfället ej hade någon annan plats att gifva honom, erhöll han de ifrågavarande befattningarna som föreståndare vid domkyrkan och hospitalet; kantorsbefattningen vid läroverket omtalas däremot ej denna gång. Kullberg innehade sina båda platser till den 1 maj 1724, då han lämnade dem, missbelåten särskildt med befattningen vid hospitalet.

Kullberg, son af källarmästaren i Kalmar, senare tiondeinspektoren på Öland, slutligen stadsvägaren i Kalmar Anders Gunnarsson, d. 1721 $^{24}/_{3}$, hvars fader var bonde i Kulltorp i Arby socken (däraf namnet Kullberg), och Katarina Petersdotter, d. 1725 $^{8}/_{9}$, dotter af skepparen Peter Arfvidsson, var född 1691, student i Uppsala 1715, prästvigd 1721 $^{21}/_{9}$, v. kollega vid trivialskolan i Kalmar 1723 $^{30}/_{8}$ samt icke långt därefter ordinarie, d. 1732 $^{15}/_{10}$.

13. ARON TÖRNSKIÄR, obefordrad präst, $^{1}/_{5}$ 1724—$^{1}/_{11}$

1725*), då han fick anställning som vice pastor i Glömminge. Se i öfrigt n:r 9 bland stadskomministrar.

14. MIKAEL WEIJDLING, rådman, 1/11 1725—1/5 1728. Som efter Törnskiärs afgång ingen ledig prästman fanns att tillgå, antogs ånyo — denna gång af domkyrkorådet — handlanden Mikael Weijdling, rådman sedan 1723, till kyrkoföreståndare. Egendomligt nog utsågs Weijdling härtill, emedan han hade så stor skuld till domkyrkan, som man hoppades, att han skulle betala genom leveranser af vax, talg, kalk, bräder, spik, vin, oblater och annat, som kyrkan kunde behöfva. »Med domkyrkospannmålen befattar han sig intet, emedan rådman Hoppenstedt efter kyrkorådets beslut tager emot samma spannmål till lösen efter gångbart pris, icke heller med kyrkans tionde och stolståndspenningarna». — Under de 2 1/2 år, Weijdling innehade befattningen som kyrkoföreståndare, lyckades han nedbringa skulden till 346 dlr 15 öre smt, men härvid stannade det. Denna summa balanserades sedermera årligen i räkenskaperna, 1777 förvandlad till 57 rdr 35 sk. 9 rst. specie, senare banko, och så fortgick det till 1819, då den ändtligen afskrefs.

15. SVEN LARELIUS, klockare vid domkyrkan, 1/5 1728—1/5 1730, då han afgick, »enär irringar visat sig i kyrkoräkningarna». Se i öfrigt n:r 3 bland klockare och kantorer.

Domkyrkorådet hade nu kommit till den erfarenheten, att det var nödvändigt, att »i stället för borgare, igenom hvilkas föreståndarskap kyrkan mycket kommit att lida»**), antaga en skicklig man af landskontoret till »inspektor och oeconomus, hvilken skulle indrifva kyrkans medel, hålla räkningarna i sin riktighet, föra protokollet i kyrkorådet och hafva flitigt inseende på reparationsarbetet»***).

---

*) Kyrkoräkenskaperna för åren 1706—1724 voro »förfärdigade» af f. d. räntmästaren Israel Ehrenström, som därför 1725 begärde 100 dlr smt i ersättning af domkyrkorådet, hvilket ock beviljades honom.

**) Utom Weijdling hade äfven andra af kyrkoföreståndarna kommit på balans i kassan, ehuru skulden så småningom blifvit inbetalt.

***) Biskopens å kyrkorådets vägnar vid 1738 års riksdag för domkyrkan andragna enskilda besvär, citerade i kammarkollegii skrifvelse till k. maj:t den 12 febr. 1739.

16. LORENS (Laurentz) LALIN, landskontorist, $^{22}/_{7}$ 1730—$^{23}/_{2}$ 1736. Den förste kyrkoföreståndaren enligt den nya anordningen var landskontoristen L. Lalin, hvilken af landshöfdingen »efter öfverenskommelse med samtliga kyrkoråden» konstituerades till *kyrkoinspektor*, såsom titeln nu en tid blef, den 22 juli 1730, då för honom äfven utfärdades instruktion. Som domkyrkorådets protokoller från 1730-talet ej längre finnas kvar, är innehållet af denna instruktion obekant; ej heller vet man, om borgen fordrades af de första kyrkoinspektorerna. Lalin, som den 23 febr. 1736 blef slottsfogde, afgick då som kyrkoinspektor vid domkyrkan.

Lalin, d. 1764 $^{15}/_{7}$, gifte sig 1736 $^{29}/_{9}$ med *Helena Dahlin,* f. 1719 $^{11}/_{1}$, d. 1792 $^{8}/_{4}$, dotter af kyrkoherden i Repplinge Nils Dahlin. Med henne hade han två döttrar: *Anna Katarina,* f. 1755, d. 1804 $^{24}/_{9}$, ogift, och *Maria Elisabet,* f. 1757.

17. PETER CLARIN, landskontorist, $^{16}/_{3}$ 1736—$^{19}/_{4}$ 1766, för hvilken fullmakt utfärdades den 16 mars 1736, antogs af domkyrkorådet, och denna praxis har med ett enda undantag sedermera tillämpats. I de flesta fall har platsen förklarats ledig till ansökan. Uppbördsborgen har regelbundet fordrats sedan 1766. Clarin innehade platsen till sin död den 19 april 1766.

Clarin gifte sig 1738 $^{10}/_{12}$ med *Margareta Sofia Jakobsdotter,* d. 57 år gammal 1777 $^{16}/_{1}$, dotter af handlanden i Kalmar Jakob Gudmundsson, d. 61 år gammal 1756 $^{16}/_{1}$, och Brita Katarina von Schoting. Med henne hade han 5 döttrar, af hvilka 3 öfverlefde modern: *Kristina Sofia,* d. före 1777; *Brita Katarina,* öfverlefde modern; *Johanna Margareta,* gift 1777 $^{29}/_{7}$ med bat.-pred. Nils Jakob Kröhl; *Ulrika,* d. 21 år gammal 1775 $^{27}/_{4}$; *Anna Petronella,* öfverlefde modern. — Clarin var äfven hospitalssyssloman och under senare hälften af 1740-talet spinnhusinspektor. Han ägde gården n:r 47 (Södra Långgatan 24), som afbrann år 1765, hvarpå tomten länge stod obebyggd.

På grund af löneförhållandena, hvarom mera längre fram, blef kyrkoföreståndarens tillsättning liksom frågan om själfva domkyrkorådet mot slutet af 1730-talet hänskjuten till k. maj:t. I k. resolutionen den 17 juni 1739 gillades de ekonomiska anordningarna, men i öfrigt yttrade sig k. maj:t ej på minsta sätt

om formerna för platsens tillsättning. Domkyrkorådet uppfattade dock den k. resolutionen såsom ett tyst godkännande af dess förfarande, som borde tjäna till norm för framtiden. Så uppfattades den också ofta senare.

18. MAGNUS ROSSANDER, adjunkt vid slottsförsamlingen, $^{7}/_{6}$ 1766—$^{1}/_{5}$ 1784. Då Rossander den 7 juni 1766 antogs till *kyrkoinspektor* — denna benämning användes omväxlande med *syssloman* till början af 1800-talet —, heter det i protokollet uttryckligen, att hans utnämning skedde med det förbehållet, att, när sysslan framdeles blefve ledig, skulle den af kyrkorådet besättas enligt k. resolutionen den 27 juni 1739. Kyrkolagen, som bestämde, att domkyrkornas sysslomän skulle vara präster och antagas af biskopen med konsistorii vetskap och samtycke, ansågs i detta fall liksom beträffande domkyrkorådet ej vara tillämplig på Kalmar domkyrka. Medsökande voro vid detta tillfälle »kämnärspreses och afskedade rådmannen» Fredrik Gustafsson samt klockaren vid domkyrkan Lars Wittenberg, »men ifrån landskontoret ingen» tillägges det som ett slags förklaring på Rossanders utnämning. Den 1 maj 1784 blef platsen åter ledig, då Rossander tillträdde kyrkoherdebefattningen i Kastlösa.

19. LARS LINDWALL, kollega, $^{1}/_{5}$ 1784—$^{1}/_{5}$ 1806. Lindwall, hvars utnämning skedde den 17 april 1784 med tillträde den 1 maj s. å., hade anmält sig hos domkapitlet som sökande till platsen, hvilken för öfrigt ej synes hafva förklarats ledig. Oformligheten härvid torde hafva berott på att Lindwall, hvilken ej uppbar lön såsom kollega, på annat sätt måste skaffas nödiga inkomster. Lindwall innehade platsen till den 1 maj 1806*), då han såsom kyrkoherde flyttade till Repplinge.

---

*) »Vid branden i Kalmar den 11 aug. 1800 mistade han jämte sin ägande lilla vackra stadsgård äfven nästan hela sitt lösörebo, af hvilket han kunnat rädda mera, men tänkte blott på vården af det dyrbara tempel och dess egendom, som var honom anförtrodd. Då lågorna där voro släckta och han återvände till sin egen boning, fann han af den endast kvar — tomma rummet. Men han såg Herrens helgedom räddad, och öfvertygad, att Gud gör allt väl, ansåg han för orätt att sörja, då han kunde lofsjunga i Herrans boningar.» (Clerus Calmariensis.)

Då sysslan redan 1805 förklarades ledig, söktes den af gymnasieadjunkten Magnus Fischerström, stadskomministern Anders Fornander och domkyrkoadjunkten Sven Annerstedt, hvarvid *Magnus Fischerström* den 30 okt. s. å. utnämndes till dess blifvande innehafvare. Han skulle tillträtt densamma den 1 maj 1806, men afled dessförinnan den 19 dec. 1805.

20. KARL MAGNUS LUNDSTEDT, landskanslist, $^{1}/_{5}$ 1806 —$^{1}/_{5}$ 1814. Efter förnyadt ledigförklarande gafs platsen den 15 mars 1806 åt Lundstedt, hvilken sedan någon tid tjänstgjorde vid landskansliet i Kalmar. Tillträdet skedde den 1 maj s. å. Hans medsökande var domkyrkoorganisten Jonas Hammargren. Sedan Lundstedt 1813 vunnit befordran till förvaltare vid kronomagasinet, begärde han den 2 april 1814 afsked såsom syssloman från den 1 maj, hvilket ock beviljades.

Lundstedt, son af visitören Johan Jakob Lundstedt, d. 1803, och Gunilla Maria Werlin, d. 1786, var född i Malmö 1780 $^{30}/_{9}$, student i Lund 1798, juridisk examen där 1802 $^{31}/_{5}$, landskanslist i Kalmar 1804 $^{6}/_{8}$, fick landssekreterares n. h. o. v. 1807 $^{21}/_{11}$, blef genom ett besynnerligt tjänstebyte 1813 $^{14}/_{6}$ kronomagasinsförvaltare (proviantmästare), hvarifrån han erhöll afsked 1818 $^{26}/_{10}$, utnämndes till landssekreterare i Kalmar län 1818 $^{24}/_{11}$, fick lagmans n. h. o. v. 1821 $^{27}/_{2}$, R. N. O. 1838 $^{28}/_{1}$, borgmästare i Kalmar 1838 $^{15}/_{6}$, d. 1847 $^{6}/_{5}$. Han gifte sig 1816 $^{23}/_{4}$ med *Emerentia (Emma) Ulrika Dahl*, f. 1797 $^{13}/_{8}$, d. 1871 $^{22}/_{12}$, dotter af politiborgmästaren i Kalmar Georg Dahl, f. 1760, d. 1800, och Katarina (Karin) Dorotea Hoppenstedt, f. 1779, d. 1826. Med henne hade han en dotter, *Katarina (Karin) Emerentia*, f. 1817 $^{25}/_{2}$, gift 1838 $^{20}/_{12}$ med byggmästaren Karl Hallström från Stockholm. — Lundstedt ägde gården n:r 387, 388 och 389 (Norra Långgatan 41).

21. NILS MAGNUS STAGNELIUS, landskontorist, $^{1}/_{5}$ 1814 —$^{1}/_{6}$ 1825. Stagnelii första protokoll är dateradt den 22 juni 1819. Under fem år hölls sålunda intet domkyrkoråd. Före hans utnämning hade ej varit domkyrkoråd sedan den 2 juni 1812. — I protokollet den 2 april 1814, då Stagnelius utnämndes, heter det, att »inga flera sökande sig anmält», ett tillägg,

som förefaller något egendomligt, då man vet, att Stagnelius tillsattes samma dag, som Lundstedt begärde sitt afsked. Något ledigförklarande af platsen kan då ej gärna hafva skett och omtalas ej heller i protokollet. Den 25 maj 1825 begärde Stagnelius af okänd anledning sitt afsked, hvilket den 1 juni beviljades.

Stagnelius, son af biskopen Magnus Stagnelius och Hedvig Kristina Bergstedt, var född i Gärdslösa 1789 $^{16}/_{3}$, blef efter studier i hemmet landskontorist i Kalmar 1811, skötte föräldrarnas ekonomi till slutet af moderns nådår 1831 $^{1}/_{5}$, då han flyttade till en inköpt malmgård med tillydande jord vid Kalmar gamla stad (n:r 96—97), där han bodde till 1849, då han flyttade till Kläckeberga, d. 1852 $^{9}/_{6}$. Han gifte sig 1831 $^{22}/_{3}$ med *Cecilia Nilsdotter,* f. i Madesjö socken 1798 $^{1}/_{6}$, d. i Kalmar 1871 $^{30}/_{11}$. Äktenskapet var barnlöst.

22. LARS JOHAN BERGGREN, f. d. kronofogde, $^{8}/_{6}$ 1825 —$^{14}/_{1}$ 1841. Åtta dagar efter det Stagnelius fått sin afskedsansökan beviljad, utsågs Berggren »bland dem, som sökt tjänsten, till *sysslomän,* såsom titeln från denna tid alltid är. Hvilka de medsökande voro, nämnes ej i protokollet, ej heller att platsen varit ledig förklarad. Berggren innehade sysslomansbefattningen till sin död den 14 jan. 1841. Efter honom blef det konkurs, hvari domkyrkan hade en fordran af 724 rdr 9 sk. 8 rst. banko. De trassliga affärerna utreddes emellertid af den tillförordnade sysslomannen N. I. Löfgren, så att allt var klart redan i febr. 1842, då kyrkans fordran var till fullo betalt.

Berggren, son af kyrkoherden i Madesjö, fältprosten Johan Gabriel Berggren och Kristina Dorotea Hamberg, var född 1772 $^{18}/_{8}$, länsbokhållare i Kalmar län 1795 $^{1}/_{7}$, kronofogde i Norra Möre, Stranda och Handbörds häraders fögderi 1798 $^{15}/_{5}$, hugnades med assessors n. h. o. v., fick afsked 1824 $^{30}/_{3}$, bodde då på Åby, flyttade sedermera till Kalmar, där han 1825 blef domkyrkosyssloman, d. i Kalmar 1841 $^{14}/_{1}$. Han gifte sig 1804 i Ryssby med *Gustafva Charlotta Weijdling,* f. 1781 $^{18}/_{6}$, d. 1851 $^{17}/_{4}$, dotter af brukspatronen Henrik Otto Weijdling, f. 1764, d. 1802, boende först i Växjö, sedan på Näfralund i Ryssby socken. Äktenskapet var barnlöst.

23. NILS ISAK LÖFGREN, stadskomminister, 27/10 1841—1/6 1843. Löfgren, som tillförordnats till platsen den 18 jan. 1841, utnämndes till ordinarie innehafvare af densamma den 27 okt. s. å.. Hans medsökande voro: kronomagasinsförvaltaren, kaptenen N. A. von Schéele och kollegan J. Carlstedt. Redan den 1 juni 1843 afgick dock Löfgren, då han tillträdde kyrkoherdebefattningen i Fagerhult. Se i öfrigt n:r 20 bland stadskomministrar.

24. JONAS CARLSTEDT, kollega, sedan stadskomminister, 12/7 1843—1/5 1850. Carlstedt, som vikarierat å platsen från den 1 juni, utnämndes till Löfgrens efterträdare som sysloman den 12 juli 1843. Medsökande var vice rådmannen K. Elfving. Vid denna utnämning åberopade man sig hufvudsakligen på kyrkolagens 26 kap. 1 §, som bestämmer, att sysslomannen skall vara präst. Tillsättningen gjordes dock af domkyrkorådet och ej af biskopen, såsom samma lag föreskrifver. Carlstedt innehade platsen, till dess han den 1 maj 1850 tillträdde kyrkoherdebefattningen i Döderhult. Se i öfrigt n:r 21 bland stadskomministrar.

25. PER KULLBERGER, stadskomminister, 1/5 1850—1/5 1853. Kullberger, som tillsattes af domkyrkorådet den 19 dec. 1849 för tillträde den 1 maj 1850, fick platsen, som det heter i protokollet, »på grund af kyrkolagens 26 kap. 1 §. Han utnämndes samma dag, som Carlstedt i domkyrkorådet anmälde, att platsen blifvit ledig på grund af hans befordran till Döderhult. Sysslan blef således aldrig ledigförklarad, ej heller omtalas några medsökande. Protokollet nämner endast, att biskopen i domkyrkorådet tillkännagaf, det Kullberger »i dag» inkommit med ansökan att vid nämnda sysslomanstjänsts bortgifvande komma i åtanka». Kullberger, som den 1 maj 1853 tillträdde kyrkoherdebefattningen i Dörby och Kläckeberga, afgick då som syssloman vid domkyrkan. Se i öfrigt n:r 22 bland stadskomministrar.

26. ANDERS HERMAN BOGISLAUS LIND, stadskomminister, 15/11 1854—11/5 1859. Den 26 april 1853 förordnades

dåvarande vice pastorn Lind att från den 1 maj s. å. förestå platsen, »intill dess ordinarie syssloman hinner tillsättas». När detta slutligen skedde den 15 nov. 1854, följde man helt och hållet kyrkolagen. I domkapitlet förklarade biskopen (P. Genberg), att han på grund af kyrkolagens 26 kap. 2 § med konsistorii samtycke till domkyrkosyssloman antog stadskommistern A. H. B. Lind, hvilken utnämning sedan kort och godt genom protokollsutdrag meddelades domkyrkorådet den 6 dec. s. å. och intogs i dess protokoll för nämnda dag. Mot denna form för tillsättningen gjordes, såvidt man nu vet, ingen invändning. — Linds göromål som präst synas emellertid snart hafva hindrat honom att nöjaktigt sköta sysslomansbefattningen, hvarför han den 4 april 1856 begärde sex månaders tjänstledighet från densamma, som sedan tid efter annan förnyades. Att under Linds tjänstledighet förestå platsen utsågs af biskopen klockaren (kantorn) vid domkyrkan A. J. Johansson. Slutligen den 11 maj 1859 tog Lind afsked såsom syssloman. Se i öfrigt n:r 23 bland stadskomministrar.

27. ANDERS JOHAN JOHANSSON, klockare vid domkyrkan, $^{4}/_{8}$ 1859 – $^{9}/_{12}$ 1897. Vid Linds afskedstagande förklarades sysslomansbefattningen ledig med sextio dagars ansökningstid, hvarpå Johansson, som fortfarande skötte den på förordnande, den 4 aug. 1859 af domkyrkorådet utsågs till ordinarie innehafvare. Protokollet talar ej om några medsökande. Johansson innehade platsen till sin död den 9 dec. 1897, då hans son, musikläraren Gustaf Johansson, som förut upprepade gånger vikarierat, förordnades att tills vidare upprätthålla densamma. Se i öfrigt n:r 8 bland klockare och kantorer.

28. JOHAN EMANUEL LAGSTRÖM, landskanslist, sedan andre länsnotarie, $^{1}/_{1}$ 1899—$^{24}/_{8}$ 1910. Sedan sysslomansbefattningen den 3 aug. 1898 förklarats ledig, anmälde sig följande sökande: vikarierande seminarieadjunkten teol. kand. J. F. H. T. Flodman, landskanslisten, vice häradshöfdingen J. E. Lagström, t. f. drätselkamreraren, e. o. hofrättsnotarien August Strümpel och tjänstförrättande sysslomannen Gustaf Johansson. Af dessa utsåg domkyrkorådet den 28 oktober

1898 landskanslisten J. E. Lagström till syssloman med tillträde den 1 jan. 1899. Lagström innehade platsen till den 24 aug. 1910, då han begärde och erhöll entledigande från densamma såsom utnämnd kronofogde i Aspelands och Handbörds häraders fögderi. Att tills vidare upprätthålla den lediga sysslomansbefattningen förordnades regementspastorn P. Valerius Olsson, hvilken redan någon tid skött densamma under tillfällig ledighet för ordinarie innehafvaren.

29. PER VALERIUS OLSSON, regementspastor, $^{3}/_{10}$ 1910—. Omedelbart efter Lagströms afskedstagande från sysslomansbefattningen förklarades denna ledig; »ansökningarna skulle vara inlämnade före utgången af nästkommande september månad» samt vara försedda med borgen intill ett belopp af tretusen kronor». At de tvenne sökande, som inom föreskrifven tid anmält sig, antog domkyrkorådet den 3 okt. 1910 till syssloman regementspastorn P. V. Olsson. Hans medsökande var fanjunkaren A. Lönnqvist. Olsson är fortfarande syssloman.

Kyrkoföreståndarens ersättning, som af gammalt utgjorde 8 tunnor spannmål, stadfästades genom Karl XII:s stat af 1699. Öfver detta arvode klagade dock kyrkoföreståndarna tid efter annan, förmenande det vara alltför obetydligt i förhållande till deras besvärliga arbete. Biskop Braun framställde därför vid riksdagen 1723 hos k. maj:t begäran om förhöjning af kyrkoföreståndarens lön, men svaret blef, att, »som ingen tillgång uti dessa medellösa tider vara månde, så måste det förblifva vid vanligheten och de förra staterna»*).

Sedan domkyrkorådet 1730 utsett Lorens Lalin till kyrkoinspektor, erhöll denne på domkyrkorådets eget bevåg i lön 100 dlr smt »med de åtta tunnor spannmål inberäknade», då till platsens skötande fordrades en hel man, som ej annat har att hindra sig med. Denna anordning gillades genom den ofta nämnda k. resolutionen af 1739, hvarjämte k. maj:t på

*) K. br. den 27 juni 1727, hvari hänvisas till sekreta utskottets yttrande vid riksdagen 1723.

domkyrkorådets förslag samtidigt ytterligare ökade lönen med 40 dlr, »helst som kyrkan därigenom funnit en så märkelig förmån och förkofring, som kyrkorådet berättar».

Till en början räknades härvid de 8 tunnorna spannmål efter markegång, som då var ganska hög, men på kyrkoinspektoren Clarins begäran beslöt domkyrkorådet den 10 nov. 1764, att de från och med 1763 skulle beräknas efter 1699 års stat till 2 1/4 dlr tunnan, hvarigenom resten blef 122 dlr kontant*). Genom 1777 års myntrealisation blef häraf 8 t:r sp. à 18 sk. tunnan = 3 rdr, hvarigenom resten blef 20 rdr 16 sk. kontant, tillsammans 23 rdr 16 sk. specie, som före realisationen utgjorde 140 dlr smt. År 1787 höjdes beräkningen af spannmålen till 36 sk. tunnan, utan att den kontanta lönen minskades; denna var som förut 20 rdr 16 sk. till den 27 maj 1789, då den höjdes till 33 rdr 16 sk., och så förblef det till den 12 okt. 1859. Genom beslut nämnda dag ändrades sysslomannens lön till 500 rdr rmt i ett för allt. Spannmålen, som från och med 1842 lösts efter markegång (s. 41), omtalas ej vidare. Slutligen skedde den 30 dec. 1873 en ytterligare förhöjning till 750 rdr rmt (kronor), och därvid har det sedan förblifvit. Denna sysslomannens lön är fastställd genom senaste af k. maj:t utfärdade stat för kyrkan den 29 mars 1899. I skrifvelse till k. maj:t den 20 april 1916 med förslag till ny stat har domkyrkorådet förordat ett ytterligare höjande af ifrågavarande lön till 1,200 kronor.

Vid vissa tillfällen, då större reparationer å kyrkan eller annat för kyrkan viktigt vållat sysslomannen mer än vanligt besvär, har denne, så vidt tillgångarna medgifvit det, erhållit en extra ersättning. Af sådan anledning fick kyrkoinspektoren

---

*) Domkyrkorådets beslut den 10 nov. 1764 gaf anledning till att Clarins änka år 1767 begärde 876 dlr 24 2/3 öre smt af kyrkan såsom ersättning för under åren 1736—1762 oriktigt beräknad lönespannmål till hennes man. Denna begäran fann sig domkyrkorådet nödsakadt att godkänna, då 1699 års stat, som man beslutat tillämpa från 1763 och framgent, ju »borde lika förstås för den förflutna tiden». Änkan fick därför afskrifva den begärda summan i 1766 års kyrkoräkenskaper. — År 1762 hade markegångspriset varit så högt, att Clarin ej blott icke fått uppbära någon kontant lön, utan i stället måst »öfverbetala» till kyrkan 5 dlr 16 öre.

Lalin år 1735 åttio dlr och kyrkoinspektoren Clarin 1749 sextio dlr och 1751 åttio dlr, allt smt.

Sedan Lalin redan afgått från sin befattning som kyrkoinspektor, erhöll han genom domkyrkorådets beslut den 11 maj 1737 ett anslag af 47 dlr 5 öre 23 $^1/_2$ pgr smt, emedan han hittat på »en förut obekant fordran af kronan», utgörande 503 dlr 7 öre 23 $^1/_2$ pgr, för under åren 1709—1711 till kronan indragen domkyrkan tillhörig spannmål. Af denna summa, som 1737 inbetaltes till kyrkan, bekom Lalin för sitt besvär 3 öre af hvarje daler, som influtit.

År 1786 fick kyrkoinspektoren Lindwall ett extra arfvode af 25 rdr specie i synnerhet för sin tillsyn vid fönsterarbetet, hvarigenom domkyrkan »kan räkna sig en vinst af circa 61 rdr», och 1803 gaf man samme kyrkoinspektor »för dess extra tillsyn och uppvaktning vid de flera å domkyrkan efter branden gjorda reparationer» ett »salarium» af 16 rdr 32 sk. rgmt, mera lämpadt efter kassans närvarande villkor än sysslomannens härvid använda mödor och besvär».

Sysslomannen A. J. Johansson bekom 1857 ett hundra rdr för sitt besvär med stora ringklockans omgjutning, och 1914 den 27 nov. beslöt domkyrkorådet tilldela den nuvarande sysslomannen 250 kronor såsom ersättning för den ökning i göromål, som förekommit i anledning af domkyrkans senaste restaurering, hvilket beslut godkänts af k. maj:t genom skrifvelse den 17 nov. 1916.

Åtskilliga sysslomän skaffade sig en ökning i sina inkomster genom att arrendera domkyrkans och biskopens tionde från stadens åkerlyckor. Denna tionde, hvaraf domkyrkan uppbar $^2/_3$ och biskopen $^1/_3$, plägade ursprungligen uppbäras på fältet och därifrån införas i kyrkoladan. Då emellertid detta stundom medförde stora obehag och oberäkneliga omkostnader, beslöto domkyrkorådet och biskopen den 30 april 1785 — såsom det synes för första gången — att låta tionden komma under auktion till den högst bjudande, hvarvid kyrkoinspektoren Lindwall inropade densamma för en tid af 10 år mot en årlig afgift af 50 tunnor 3 kappar spannmål, $^2/_3$ råg och $^1/_3$ korn, samt kontant för halmen 6 rdr 36 sk. 4 rst. specie. Kontrakt

uppgjordes härom den 1 aug. 1786, hvilket sedermera förlängdes på ytterligare 10 år.

Vid Lindwalls afgång 1806, transporterades detta kontrakt för ett år på den nye sysslomannen, K. M. Lundstedt, hvilken sedan enligt domkyrkorådets önskan öfvertog samma arrende från den 1 maj 1807 till den 1 maj 1817 mot en förhöjd afgift af 54 tunnor spannmål och 6 rdr 32 sk. för halmen. Lundstedt uttalade visserligen sin tvekan rörande den begärda ökningen af arrendet, men gick slutligen in därpå »för att icke äfven förlora de fördelar, som vid infallande fruktbara år ännu möjligen skulle kunna påräknas».

Då N. M. Stagnelius den 2 april 1814 utnämndes till syssloman tillerkändes honom icke blott de med tjänsten förenade förmånerna utan äfven »rättigheten till tiondearrendet efter den tids förlopp, som det var Lundstedt förbehållet». Denne hade nämligen vid sin afgång från sysslomansbefattningen förbehållit sig arrendet till den 1 maj 1817 enligt kontraktet med domkyrkorådet.

Från den 1 maj 1817 öfvertog också Stagnelius tiondearrendet utan kontrakt, men vid det första domkyrkoråd, som hölls under hans tjänstetid — den 22 juni 1819 — uppgjordes kontrakt härom att gälla från den 1 maj 1819 till den 1 maj 1829 och på samma villkor, som Lundstedt innehaft det. Redan år 1820 den 22 dec. prolongerades märkligt nog detta kontrakt på ytterligare 10 år eller till den 1 maj 1839. Då Stagnelius den 1 juni 1825 tog afsked, förbehöll han sig det oaktadt tiondearrendet endast under 2 år eller till 1826 års utgång, hvilket ock beviljades honom.

Nu beslöt domkyrkorådet att åter utbjuda detta arrende på offentlig auktion, hvilken ägde rum den 14 april 1826, hvarvid det emellertid endast gällde domkyrkans $^{2}/_{3}$ af tionden. Äfven denna gång stannade dåvarande sysslomannen, L. J. Berggren, för högsta anbudet, nämligen 36 tunnor, $^{2}/_{3}$ råg och $^{1}/_{3}$ korn, således samma arrendesumma som förut, och detta anbud antogs för 10 år från och med 1827 till och med 1836. Innan denna tid gått till ända uppstod en skarp tvist mellan domkyrkorådet och tiondegifvarna. Dessa senare klagade hos k. maj:t öfver tiondens utarrenderande, hvarigenom domkyrkan ej

erhöll den inkomst, som var afsedd med tionden, under det att arrendatorn däremot åtnjöt alltför stora förmåner. Kontraktet med Berggren, hvilket efter domkyrkorådets eget medgifvande blifvit mycket fördelaktigt för denne, »då han förstått förmå jordägarna att betala vida högre tiondeafgift, än hvartill de någonsin tillförne kunnat bekvämas», borde därför enligt klagomålen upphäfvas. Då detta dock icke lagligen kunde ske, fick arrendet fortgå till den i kontraktet bestämda tiden, 1836 års slut, men då ordnades tiondeuppbörden på annat sätt, så att sysslomännen ej vidare kunde arrendera densamma. — Hvilken betydande fördel Berggren måste haft af detta arrende, visar sig bland annat däraf, att tionden under första året, sedan han lämnat arrendet, — 1837 — uppgick till 69 t:r $3^1/_3$ kappar.

Till sist må erinras om den fördel, som Lindwall 1789—1790 erhöll på klockarens bekostnad (s. 42) och som hans efterträdare bibehöllo till omkring 1900, då den på oförklarligt sätt återkom till klockaren.

⁂

LÄNSBIBLIOTEK FÖR KA